

“สิ่งที่รัชกาลที่ 9 สอน ผมมองว่าใช้ได้จริง มันคง ยั่งยืน
ถ้าเอาแนวทางนี้ไปใช้ ผมว่าทำยังไงก็ไม่จน ไม่มีหนี้เพิ่ม
เพราะเราหนีเกษตรกรรมไม่ได้ แต่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้
แต่ที่นี้ในความเป็นจริง เศรษฐกิจพอเพียง มันช้า มันตามค่าใช้จ่ายไม่ทัน
เพราะคนติดกับการตามคนอื่น ไม่ดูพื้นเพ แต่เปลี่ยนความคิดได้
แล้วยึดมั่นแนวทางนี้ ผมเชื่อว่า ครอบครัวนั้นอยู่ได้”

โทเกศ ศรีอุบล
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดินดำ

สุขในสิ่งที่มียู่ | ดินดำ

สุขในสิ่งที่มียู่

เรื่อง : กฤตตฤณ
ภาพ : กฤตพจน พงศ์ศิริประสิทธิ์

9 786163 930910

“เรามุ่งสร้างวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้สามารถ
ใช้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และ
สร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลาย
ด้าน ซึ่งถือเป็น ‘แก่น’ และ ‘กลไก’ สำคัญ ในการเอา
พื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางเดียวที่จะ
สามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและ
มีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน”

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ
(สสส.)

สุขในสิ่งที่มียู

กฤตตฤณ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
กฤตตฤณ.

สุขในสิ่งที่มียู.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560.

96 หน้า.

1. ขอนแก่น--ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว. 2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน.
I. ชื่อเรื่อง.

915.9341

ISBN 978-616-393-091-0

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-393-091-0

พิมพ์ครั้งที่ 1

บรรณาธิการอำนวยการ

บรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

ช่างภาพ

ศิลปกรรม

ออกแบบปก

พิสูจน์อักษร

ประสานงานการผลิต

พฤษภาคม 2560

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ฉัญญา แสงอุบล

โกเมศ ศรีอุบล

วิญญู พิมพ์พงษ์

กฤตพจน พงศ์กิติประสิทธิ์

เทพิพร อังคุระชัย

ชัชฎาพร ณ บางช้าง

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

กฤตพจน พงศ์กิติประสิทธิ์

พรทิพา ไวยครุฑธา

ณัฐชา วิวัฒน์ศิริกุล

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

รัชณี สงวนดี

จัดพิมพ์โดย

สำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชน (สำนัก 3)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

อาคารเรียนรัฐสุขภาพ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500 www.thaihealth.or.th

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จูซ อัพ มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

เลขที่ 200 ซอยเอกชัย 46 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน

เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

ติดต่อ : juiceup.asia@gmail.com

คำนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจเป็นเพียงตัวเล็กๆ ภายในกลไกอันสลับซับซ้อนของการปกครองในประเทศไทย เพียงตัวเล็กแต่มีจำนวนมากย่อมส่งผลต่อการขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่นเหล่านี้ไม่มีคุณภาพ หรือมีข้อบกพร่องผลกระทบก็น่ากลัวไม่น้อย

ตรงกันข้ามหากเพียงตัวเล็กๆ เหล่านี้ทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลที่ดี ย่อมส่งให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยดีขึ้นอย่างแน่นอน เช่นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นองค์ภาพใหญ่ ความเสื่อมของเพียงตัวหนึ่ง อาจสะเทือนถึงระบบทั้งหมด

นั่นเป็นที่มาให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชนได้เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ช่วยถอดบทเรียน สืบหาจุดแข็งและศักยภาพเพื่อกระจายองค์ความรู้เหล่านั้นต่อไปให้กับเพื่อนเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับประชาชน ดังที่ ดวงพร เสงบุญพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้กล่าวไว้ว่า หัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอยู่ที่ประชาชนฐานราก หากประชาชนฐานรากได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในการพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง 4 เสาหลักที่ประกอบด้วย ประชาชน ท้องที่ ท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐในแต่ละพื้นที่ กระบวนการเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความเข้มแข็งของบ้านเมืองในที่สุด

ดังนั้น เมื่อท้องถิ่นสร้างกระบวนการเรียนรู้จนถ่ายทอดได้ ประชาชนมีศักยภาพ เป็นพื้นที่แข็งแกร่งในตัวเอง ผสานกับตัวหล่อลื่นจากองค์กรวิชาการที่เข้ามาช่วยสนับสนุนส่งเสริม นั่นคงทำให้ประเทศชาติเข้มแข็ง และเป็นคำตอบว่าทำไม เราจึงต้องให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น...

6 | บทนำ

‘สุขในสิ่งที่มีอยู่’

12 | เติมเต็มชีวิต ด้วยสวัสดิการ

- 14 | สภาชุมชน (ธนาคารชุมชน)
- 18 | กลุ่มสงเคราะห์ราษฎร
- 20 | กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดินดำ (สัจจะวันละบาท)
- 23 | หมวกกันน็อกชุมชน (พี่จ๋าอย่าลืมหนู)
- 25 | กองทุนหมุนเวียนหมู่บ้านวังชัย
- 29 | กลุ่มสงเคราะห์คนยากจน
- 32 | กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- 36 | กองทุนหมู่บ้าน
- 38 | กองบุญผู้สูงอายุ

40 | สุขภาพชุมชน

- 42 | อสม.บ้านกุดตุ๊ก

46 | เมื่อน้ำคือชีวิต

- 48 | ผู้ใช้น้ำฝายน้ำล้นลำห้วยบอง (ฝายกกตุ่ม)
- 51 | กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา
- 53 | อนุรักษ์พันธุปลา

56 | การศึกษา 'วิชาชีวิต'

58 | ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองทุ่มโนนสวรรค์

62 | เศรษฐกิจชุมชน

64 | โรงน้ำดื่มชุมชน

66 | กลุ่มเลี้ยงโค

70 | กลุ่มแม่บ้านร่วมใจพัฒนา

73 | ปู่อินทรีย์อัดเม็ด

76 | หน่อไม้-ไผ่สามฤดู

78 | กินอ๋มนอนอุ่น

80 | โฮมสเตย์ฟอพัฒนา

82 | โฮมสเตย์แม่ประทุมพร

84 | อาหารการกิน

86 | กินแบบคนดินดำ

88 | เกี่ยวชมยามเยือน

90 | เชื้อนอุบลรัตน์

92 | ศาลเจ้าจอมนรินทร์

94 | บทส่งท้าย

บทนำ

‘สุขในสิ่งที่มีอยู่’

Introduction

นี่เป็นครั้งแรกที่ผมเดินทางมาอำเภอ
ภูเวียง ซึ่งมีการขุดพบกระดูกไดโนเสาร์
ในบริเวณอุทยานแห่งชาติภูเวียง โดยพื้นที่
ของอุทยานแห่งชาตินี้ครอบคลุมพื้นที่อำเภอ
ภูเวียง และอำเภอเวียงเก่า การท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทยได้สร้างพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์
ภูเวียง เป็นอาคารครอบหลุมขุดค้น ตัวพิพิธภัณฑ์
อยู่ในเขตอำเภอเวียงเก่า เลยขึ้นไปจากอำเภอ
ภูเวียง แต่ผมไม่ได้ไปหรอก เพราะค่อนข้าง
ไกล ลำพังจุดหมายปลายทางอย่างอำเภอ
ภูเวียงกับสนามบินก็ไกลมากแล้ว

เสียงโทรศัพท์ดังขึ้นทันทีที่ปิดโหมดเครื่องบิน ปลายสายหัวหัวนเป็นกันเอง รู้แต่เพียงชื่อเล่นว่า ก๊อบ ชื่อจริงต้องไปค้นเอาทีหลัง หน้าเหลอหลาของผมดูจะสะกิดต่อมการรับรู้ของก๊อบ เขาและเพื่อนอีกคนเดินเข้ามาทักทายผมได้แม่นยำ ทั้งที่เรไม่เคยเจอกันมาก่อน ก๊อบถามไถ่เรื่องข้าวกลางวัน ผมว่าเราข้ามเรื่องนั้นไปได้เลย เพราะเรียบริ่ยมาตั้งแต่สนามบิน

เมื่อเข้าไปนั่งในรถ ได้แอร์เย็นพอชื่นใจ ผมถามชื่อของก๊อบ เขาสะกิดให้ผมทีละตัวอักษร **ณัฐวุฒิ เคนวัน** ส่วนเพื่อนอีกคนชื่อนุ ชื่อจริงคือ **อนุรักษ์ ปัจฉิม** ทั้งสองเป็นคนตำบลดินดำแต่กำเนิด เต็บใหญ่และทำงานอยู่ที่นี่ นูถามผมว่าเคยไปอำเภอกูเวียงไหม ผมว่าครั้งนี้เป็นครั้งแรก แต่กับจังหวัดขอนแก่นนี้วนไปเวียนมาหลายครั้ง ทั้งท่องเที่ยวและทำงาน

ตรงทางแยกขวาช่วงอำเภอหนองเรือ เป็นเส้นทางสู่อำเภอภูเวียง รถยนต์ขับเคลื่อนไปเรื่อย ผลอผลลับเดียวก็เข้าสู่เขตอำเภอภูเวียง จากตัวอำเภอเข้าสู่ตำบลดินด้าอีกราว 15 กิโลเมตร เรียกว่าไกลพอสมควร

ผมถามว่าทำไมบรรพบุรุษของพวกเขา ถึงมาตั้งรกรากในที่ห่างไกลแบบนี้ เขาหัวเราะพลางบอกว่าไม่เคยคิดเรื่องนี้มาก่อน แต่ตอนนี้เริ่มคิดแล้ว คนสมัยก่อนจะไปอำเภอครั้งหนึ่ง ใช้เวลาหมดไปหนึ่งวัน นี่อาจเป็นสาเหตุให้คนในยุคที่ไม่มีรถยนต์ใช้ แจ็งเกิดกันช้า หรือข้อมูลในเอกสารผิดเพี้ยนแล้วไม่ได้กลับไปแก้ที่ผมพบบ่อยๆ คือตัวสะกดชื่อ นามสกุล ปล่อยเลยตามเลย จะถูกต้องออกจากกองมรดกก็คร้าน

เกือบขอแวะรับของในเขตอำเภอภูเวียง ก่อนผมเลยได้ทักทายไดโนเสาร์ภูเวียงที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ นี่ถ้ามาตอนเด็กผมคงตื่นตื่นกว่านี้ ตอนนี้แก่แดดแก่ลมเริ่มมีริ้วรอยเลยปล่อยพีไดโนเสาร์ไว้อย่างนั้น ทักทายด้วยสายตาก็พอใช้ ไม่ต้องถึงกับไปลูบคลำจับแข่งขา

นอกจากรับของ ก็บยังแถมกาแฟให้ผมอีกหนึ่งแก้ว กันง่วงยามบ่าย ก่อนเดินทางเข้าสู่ตำบลดินด้า ก็บอกว่าที่นี่เป็นตำบลเล็กๆ มีแค่ 7 หมู่บ้าน ประชากร 4,700 กว่าคน ระยะทาง 15 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 10 นาที รถจอดหน้าที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ก็บอกว่ามาทักทายนายกและ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

ก็กับบ่นำผมเข้าไปในอาคาร พอดีกับที่ **เทพีพร อังครังสี** หรือเดียร์ ผู้ประสานงานกับผมทางโทรศัพท์ ออกมาต้อนรับ เธอไปรับเอง

ไม่ได้เพราะกำลังตั้งครครักษ์ ต่อมาไม่นานผม ก็ได้พบกับ **โกเมศ ศรีอุบล** นายกองค้การ บริหารส่วนตำบลดินด้า และ **วิญญู พิมพ์พงษ์** ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลดินด้า

เดียร์ถามเรื่องกาแฟ ผมว่าแค่เน้นดื่มพอ เพราะเพิ่งได้กาแฟอินเข้าเส้นไปหนึ่งแก้ว ผม นั่งลงที่โซฟาปรับแขก พูดคุยกันเรื่อยเปื่อย นายกฯ โกเมศ เป็นคนบ้านหนองทุ่ม หมู่ที่ 2 ตำบลดินด้า ชลุกอยู่ในแวดวงบริหารมาตั้งแต่ยังเป็นสภาตำบล ดำรงตำแหน่งนายกองค้การ บริหารส่วนตำบลดินด้ามา 2 สมัย แต่เป็นแบบพินหลอ คือในสมัยปัจจุบัน และสมัย 7-8 ปีก่อน ส่วนปลัดเป็นคนตำบลอื่น แต่อยู่ในอำเภอภูเวียงนี้แหละ

นายกฯ โกเมศเล่าถึงพื้นเพของคน ตำบลดินด้าว่า ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทำนา ตามฤดู แต่เดี๋ยวนี้นคนทำนาลดลงครั้งต่อครั้ง เพราะเปลี่ยนไปปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง

“อย่างการทำอ้อย เมื่อก่อนมีระบบโควตา แต่วันนี้ค่อนข้างหลากหลาย มีลานอ้อย มาเปิดรับซื้อถึงในตำบล หรือขนไปส่งที่ น้ำตาลเอราวัณ หรือมิตรภูเวียง เกษตรกร มีทางเลือกมากขึ้น” นายกฯ โกเมศกล่าว

เมื่อถามถึงความแตกต่างระหว่างระบบ โควตา กับการทำแบบอิสระ ปลัดฯ วิญญู ช่วยอธิบายว่า การทำโควตานั้น เกษตรกร ไม่ต้องหาอะไร ทางโรงงานมีมาให้หมด โดยที่ ยังไม่ต้องจ่ายเงินทันที ค่อยมาหักลบกลบหนี้ กันตอนส่งผลผลิต ส่วนการทำอิสระ เกษตรกร ต้องจัดหาสิ่งต่างๆ เอง หากไม่มีเงินก่อน ก็ต้องหาเชื่อเอาจากกลุ่ม หรือจากร้านค้า เสร็จแล้วขนมาขายที่ลาน

ชีวิตความเป็นอยู่ของคนดินดำจึงไม่ต่างจากเกษตรกรในท้องที่อื่น ๆ ต้องพึ่งพาฝนฟ้าและโชคอีกเล็กน้อย ด้วยใครเล่าจะบอกได้ว่าปีนี้ข้าวดี อ้อยดี หรือมันสำปะหลังดี

“ของแบบนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ อย่างปีที่แล้ว แล้งจัด เวลามองชาวบ้านก็ชวนให้รู้สึกหดหู่มากไปกลับไม่มีรายได้หรือเข้าเนื้ออย่างปีนี้โชคดีหน่อย อ้อยราคาดี พอลืมตาอ้าปากได้ ถ้าเพิ่งปลูกก็ลุ้นตอสอง ตอสสาม เพราะพื้นที่บ้านเรา ชุดหนึ่งตัดได้สามรุ่น” นายกฯ โกเมศว่า

ผมว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาโลกแตก การทำเกษตรนั้นไม่ง่าย ด้วยมีปัจจัยเรื่องฟ้าฝนจำนวนผลผลิตในแต่ละปี รวมถึงนโยบายจากภาครัฐ นายกฯ โกเมศให้ความเห็นว่า ทางออกคือความพอเพียง หรือเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ 9

“ที่ผ่านมาพยายามบอกให้ชาวบ้านแบ่งพื้นที่ปลูก อย่างอ้อยไม่ควรเกินคนละ 10 ไร่ ชาวบ้านไม่คิดอย่างนั้น มี 50 ไร่ ทำอ้อยทั้งหมด แต่เป็นจำนวนที่ตัวเองไม่ไหว เงินไปตกอยู่กับค่าแรง ป่วย ยา แล้วพอหักลบกลบหนี้ อาจได้แค่ 70,000 บาท แล้วถ้าปีไหนแล้งนี้เรียบริ่อยเลย แต่ถึงที่รัชกาลที่ 9 สอน ผมมองว่าใช้ได้จริง มันคง ยั่งยืน ถ้าเอาแนวทางนี้ไปใช้ ผมว่าทำยังไงก็ไม่จน ไม่มีหนี้เพิ่ม เพราะเราหนีเกษตรกรรมไม่ได้ แต่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ที่นี้ในความเป็นจริง เศรษฐกิจพอเพียงมันช้า มันตามค่าใช้จ่ายไม่ทัน เพราะคนติดกับการตามคนอื่น ไม่ดูพื้นเพ แต่เปลี่ยนความคิดได้ แล้วยึดมันแนวทางนี้ ผมเชื่อว่าครอบครัวอ้อยได้” นายกฯ โกเมศอธิบาย

ปลัดวิญญูเสริมว่า แม้ชาวบ้านจะมีรายได้ไม่มากนัก แต่ที่นี้มีกลุ่มสวัสดิการค่อนข้างเยอะ เพราะเมื่อก่อนหลายหมู่บ้านตกเกณฑ์ของ จปฐ. หรือเรียกอย่างง่ายว่ายากจน ทำให้มีความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาอย่างต่อเนื่อง บางกิจกรรมอยู่มานานหลายทศวรรษ

กระนั้นก็ยังมึดลร้ายในเรื่องนี้ นายกฯ โกเมศบอกว่า ผู้ใหญ่บ้านสมัยก่อน หลายคนอยากตกเกณฑ์มากกว่าผ่านเกณฑ์ เพราะความช่วยเหลือจะเข้ามา อันนี้ต้องยอมรับ แต่อย่างน้อยหลายหน่วยงานก็มีการตรวจสอบก่อนจะเข้ามาอยู่แล้ว

ไหนๆ ก็พูดถึงสวัสดิการแล้ว ผมจึงถือโอกาสถามเรื่องงานสาธารณสุข ได้คำตอบว่าในตำบลดินดำมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 แห่งด้วยกัน โดยทำงานเชื่อมกับท้องถิ่นเป็นอย่างดี ทั้งงานรณรงค์ รักษาป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพ ส่วน อบต.ดินดำรับผิดชอบจัดรถกู้ชีพบริการ รวมถึงรับส่งผู้ยากไร้ที่ต้องไปโรงพยาบาลภูเวียง และกรณีคนเสียชีวิตนอกพื้นที่ หากประชาชนขอความช่วยเหลือมา อบต.ดินดำ ก็จัดรถไปปรับให้

ส่วนด้านการศึกษา ปลัดฯ วิญญูว่า ที่นี้มีโรงเรียนขยายโอกาส 2 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง และยังมี กศน.ตำบลดินดำ สำหรับผู้ที่ต้องการเรียนแต่ไม่มีเวลา และผู้ที่พลาดจากการศึกษาในโรงเรียน

เห็นผมไล่ทีละประเด็นอย่างนี้ นายกฯ โกเมศจึงต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมให้ บอกว่าตอนนี้ตำบลดินดำเริ่มคัดแยกขยะกันทุก

หมู่บ้าน โดย อบต.ดินคำอุทหนุ่นให้หมู่บ้าน
ละ 9,000 บาท เพื่อให้แต่ละบ้านจัดการขยะ
ด้วยตัวเอง และในอนาคตจะเก็บถังขยะออก
จากตำบล

“การใช้รถขยะไม่ได้ผล ไม่ยั่งยืน และ
สิ้นเปลืองงบประมาณ อย่างหมู่ที่ 6 เราเริ่ม
นำร่อง ตอนนี้แต่ละเดือนก็มาประชุมกัน
อัปเดตความคืบหน้า นอกจากนี้ยังมีโครงการ
หน้าบ้านนำมอง กระจายทุกหมู่บ้าน โดย
เราให้ชาวบ้านปลูกผักหน้าบ้าน ตั้งเป็น
ข้อบัญญัติพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน จนตอนนี้
พวกพ่อค้าเคลื่อนที่บ่นอุบว่าขายผักไม่ได้ แต่
ก็ต้องระวัง เพราะที่ผ่านมาเราเห็นปัญหาคือ
ความไม่ต่อเนื่อง เคยทำหนึ่งสวนครัวหนึ่ง
ครัวเรือน ในตอนแรกก็ดี แต่เมื่อไม่มีปัจจัย
ไปหนุน ก็ไปต่อยาก” นายกฯ โโกเมศทิ้งท้าย
น้ำเสียงเจือด้วยความกังวล

ไม่มีที่ใดที่สมบูรณ์พร้อมไปเสียทุกเรื่อง
นายกฯ โโกเมศบอกกับผม แต่อย่างน้อย
ภาพรวมการดำรงชีวิตอยู่ในตำบลดินคำวันนี้
ก็ดีพอสมควร ด้วยมีทุกสิ่งทีกล่าวนมา และยังมี
โบนัสจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ท้ายเขื่อน
อุบลรัตน์ ทำให้คนที่นี่มีอาหารการกินค่อนข้าง
พร้อม เรียกว่าไม่กันดาร อาจไม่รวย แต่เท่าที่
มีอยู่ก็มีความสุขดี หากตัดเรื่องความอยากได้
อยากมีตามสมัยนิยมออกได้ ก็ยิ่งเอื้อให้
ทุกห้วงขณะของชีวิตมีสุขสมบูรณ์พร้อม

ช่วงท้ายผมพูดคุยสัพเพเหระ มีการเมือง
ผสมพอให้ได้รสชาติ กระทั่งก๊อบเข้ามาตาม
ด้วยได้เวลาลงไปทำความรู้จักดินดำแบบ
360 องศาแล้ว นุถอยรถมารับถึงที่ ข้างใน
มี วรัญญา ชัยสุระ หรือแป้ว ร่วมเดินทาง
ไปด้วยอีกคน...

วิญญู พิมพ์พงษ์

เติมเต็มชีวิต ด้วยสวัสดิการ

Welfare for life

จากที่พูดคุยกับนายฯ โกเมศ ตำบล
ดินดำเป็นตำบลแห่งสวัสดิการ เพราะดั้งเดิม
ที่นี่มีหลายหมู่บ้านที่ยากจน รัฐและองค์กร
สาธารณกุศลต่างๆ ต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ
จึงยังคงมีร่องรอยให้ผมตามไปดู เพราะความ
ช่วยเหลือส่วนใหญ่ที่เข้ามา มีโครงการให้เปล่า
แต่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำ
กิจกรรม พัฒนาต่อยอดให้เกิดความยั่งยืน
รุดจดหนึ่งสนิทแล้ว ผมว่าเรามาเริ่มที่
จุดหมายแรกกันเลย...

สภาชุมชน (ธนาคารชุมชน)

แต่ดบ่ายกำลังจัดตอนที่ผมไปถึงธนาคารชุมชนบ้านกุดดุก หมู่ที่ 3 คณะกรรมการแต่ละคนนัดแนะกันแต่งตัวด้วยเสื้อลายตารางหมากรุกสีชาวดำ เพื่อมาพูดคุยกับผม ผมทักว่ามากันพร้อมหน้าพร้อมตา แต่มีเสียงตอบกลับมาว่า นี่ยังไม่ครบเลย

ที่จริงแล้วชื่อกลุ่มของพวกเขาคือสภาชุมชน แต่ด้วยรูปแบบกิจกรรมที่คล้ายกับธนาคาร ชื่อจึงแผลงไปตามความเข้าใจ ชาวบ้านที่นี่เรียกกันติดปากว่าธนาคารชุมชน ที่มาที่ไปเป็นอย่างไรต้องติดตาม

สภาชุมชนแห่งนี้มี หนูกานท์ ธรรมชา เป็นประธาน กาลเพชร โคตรปัญญา เป็น เทรัญญิก และณัฐกฤตา ชุมยางสิม เป็น กรรมการฝ่ายเงินกู้ ส่วนคนอื่นๆ นั่งยิ้มคอย

เป็นกำลังใจให้ทั้งสามคน เหมือนกลุ่มนี้จะมี ที่กาลเพชร และที่ณัฐกฤตาที่พูดเก่ง ผมจึง ร้อยเรียงเรื่องราวจากคำบอกเล่าของทั้งสอง เป็นหลัก

เมื่อก่อนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นลูกค้าเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาอำเภอภูเวียง ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มเพื่อค้ำประกันเงินกู้ของกันและกัน ทำเช่นนี้เรื่อยมา กระทั่งปี 2547 ทาง ธ.ก.ส. มีโครงการสนับสนุนด้านสังคม (Social Support Project หรือ SSP) ที่ได้รับการสนับสนุนเงินจากสหภาพยุโรป 15 ล้านยูโร กับเงินของ ธ.ก.ส. อีก 1.5 ล้านยูโร ซึ่ง ธ.ก.ส. นำมาสนับสนุนกลุ่มการเงินขนาดเล็กที่ชาวบ้านดำเนินการกันเอง มีการฝากออม

หนูกานท์ ธรรมชา

กาลเพชร โคตรปัญญา

และปล่อยกู้ โดยสภาชุมชนของบ้านกุดดุก เป็นหนึ่งในผลลัพธ์ของโครงการนี้ แต่สมัยนั้น เรียกว่ากลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มออมทรัพย์ตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อ 2 พฤษภาคม 2547 กรรมการมาจาก หัวหน้ากลุ่มทั้ง 14 กลุ่มที่กู้เงินกับ ธ.ก.ส. เช่นเดียวกับสมาชิกอีก 143 คน โดยโครงการ สนับสนุนด้านสังคมให้เงินมา 1 แสนบาท กลุ่ม จึงใช้สร้างที่ทำการ ซึ่งเป็นพื้นที่ของอนามัย เดิม ส่วนชื่อสภาชุมชนนั้น ทาง ธ.ก.ส. เข้ามา ปรับให้ แต่การบริหารจัดการยังคงเป็นหน้าที่ ของชุมชน

“ทีนี้เราก็รับสมัครสมาชิกเพิ่มเติม โดย เสียค่าธรรมเนียมสมมุติ เล่มละ 10 บาท เท่านั้น” พี่ณัฐฤดาว่า

ณัฏกฤตา ชมายงสิม

ที่กาลเพ็ชรเล่าว่า สภาชุมชนเปิดทำการ ทุกวันที่ 12 ของเดือน เมื่อถึงวันดังกล่าว สมาชิกจะมาพร้อมกัน ณ ที่ทำการแห่งนี้ แต่บางเดือนชนกับวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ วันแม่แห่งชาติ ก็เลื่อนไปตามมติของคณะกรรมการ โดยที่นี้เปิดรับเงินฝากช่วงสองโมงเช้า ถึงเที่ยง หลังจากนั้นเป็นการปล่อยเงินกู้

“การออมต้องออมเท่ากันทุกเดือน จะออม 10 บาท 50 บาท ก็ต้องเท่ากันทุกเดือน แต่มีเพดานออมไม่เกิน 500 บาท โดยต้องออม ตั้งแต่เดือนมกราคมไปจนถึงเดือนธันวาคม ถึงจะเปลี่ยนอัตราการออมใหม่ได้” ที่กาลเพ็ชรอธิบาย

ส่วนสมาชิกที่กู้เงิน ต้องมีเพื่อนสมาชิก คู่ประกัน 2 คน อัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ร้อยละ 1 ต่อเดือน โดยสมาชิกต้องนำส่งดอกเบี้ย

ทุกเดือน และส่งเงินต้นคืนทุกสามเดือน แล้วค่อยกู้ใหม่ เวียนไปเช่นนี้

“เพดานเงินกู้อยู่ที่รายละเท่าไรครับ” ผมถาม

“ตามระเบียบสภาชุมชนระบุว่า จะปล่อยกู้ให้มากกว่าหนึ่งเท่าตัวของเงินออม แต่ปัจจุบันยึดหยุ่นกว่านั้น บางคนมาขอ คณะกรรมการจะหารือกัน ถ้าเครดิตดีก็ให้ ยิ่งในช่วงหลังมีเงินมาก เลยยินดีที่จะปล่อย ส่วนใหญ่เอาไปประกอบอาชีพ ลงทุนทำเกษตรกรรม ส่งลูกหลานเราศึกษาในความสำเร็จ” ที่กาลเพ็ชรว่า

นอกจากนี้ สภาชุมชนยังกันเงินไว้หนึ่งส่วน สำหรับลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ต้องคืนเงินต้นให้ธนาคาร จากนั้นทำเรื่องกู้ยืมใหม่แล้วค่อยนำเงินมาใช้คืนสภาชุมชน

“รายละ 5 หมื่นบาท 1 แสนบาท ตัวนี้คิด

ดอกเบ็ญท์ากัน ร้อยละ 1 ระยะเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ ซึ่งดีกว่าปลูกที่อื่น เพราะต้องเสียดอกแพงกว่านี้” พี่ณัฐฤทธาอธิบาย

ปัจจุบันลูกค้าของสภาชุมชนมีอยู่ด้วยกัน 407 คน แล้วยังมีกลุ่มองค์กรอย่างโรงเรียนและวัด ซึ่งฝากเงินไว้ที่นี่ โดยสมาชิกทั้งหมดมาจากบ้านกุดดุก หมู่ที่ 3 และ 4 จะมียกเว้นกันายกองค้การบริหารส่วนตำบลดินด้า และประธานสภาตำบลดินด้าที่นำเงินมาร่วมออมที่สภาชุมชนแห่งนี้ด้วย

นอกจากเป็นแหล่งเงินกู้ดอกเบ็ญท์าก สำหรับสมาชิก สภาชุมชนยังมีการปันผลเงินออมให้ถึงร้อยละ 4 สูงกว่าดอกเบ็ญท์ากของธนาคารพาณิชย์เสือกัที่สำคัณยังมีสวัสดิการกรณีนอนร้กษาคัไว้ในโรงพยาบาล เมื่อก่อนให้ 300 บาท แต่เด็ยวันนี้เพิ่มเป็น 500 บาท

ต่อครั้งต่อปี

“แล้ว่ามีสวัสดิการกรณีเสียชีวิตไหมครั้บ”
ผมถามต่อ

“สมาชิกสภาชุมชนมีกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ เมื่มีสมาชิกเสียชีวิต จะเก็บเงินคนละ 20 บาท และนำไปชวยเหลือญาติผู้เสียชีวิต 4,000 บาท” พี่กาลเพ็ชรตอบ

จากเงิน 15,080 บาทในตอนเริ่มต้นวันนี้สภาชุมชนมีเงินมากกว่า 3 ล้านบาทแล้ว ประธานหนูกานท์เสริมว่า แต่เด็มระเบียบกำหนดวาระกรรมการ 2 ปี ที่นี่พอหมดวาระต้องเลือกตั้งใหม่ ชาวบ้านก็เลือกกรรมการชุดเด็มเรื่อยมา

ผมเชื่อว่าบริหารจัดการเก่งขนาดนี้ ขอเอาเงินมาฝากบ้างได้ไหม เห็นเป็นชาวบ้านแต่ผมว่าไม่ธรรมดาเลย...

เป็นต้นเหตุจากขาด เงิน 18,800 บาท
 หนึ่งคนมีรายได้น้อยกว่า 100 บาทต่อเดือน
 ในจำนวนนี้ 10 คนมีรายได้น้อยกว่า 50 บาท
 และ 2 คนมีรายได้น้อยกว่า 20 บาท
 10,000 บาท...
เป้าหมาย
 ประชากรในชุมชนมีรายได้
 เฉลี่ยต่อคนต่อปีมีการบริโภคสินค้า
 ในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 10
 และรายได้เฉลี่ยต่อหัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 10

กลุ่มสงเคราะห์ราษฎร

เดินทางวนไปในบ้านกุดดุก จนมาหยุดที่บ้านหลังหนึ่งในเขตหมู่ที่ 4 พอผมเปิดประตูออกมาก็ตกใจ เพราะเห็นหมาพันธุ์ผสมหรือไวเลอร์วิ่งหน้าตีนเข้ามาหา แต่ดูท่ามันซี้เล่นมากกว่าดุร้าย

ทักทายเจ้าบ้านก็เห็นหน้าเดิมคุ้นกันอยู่ **ณัฐฤกดา ชุมมายาสิม** คนหน้าเดิมที่แปลงร่างเร็วดีแท้ แผลอแผลสืบเดียวมานั่งอยู่ที่นี้ แถมเปลี่ยนเสื้อเป็นโปโลสีม่วงเรียบร้อยแล้ว

ที่ณัฐฤกดาเป็นประธานกลุ่มสงเคราะห์ราษฎร แทน **ประสิทธิ์ สิทธิโสภะ** ประธานคนเดิมซึ่งเสียชีวิตไปเมื่อปีกลาย ส่วนกรรมการอีก 2 คนที่มารออยู่ด้วย คือ **สุนันทา สิทธิโสภะ** และ **ทองดี สิงห์ขำพา** ทั้งสองสวมเสื้อโปโลสีม่วงแบบเดียวกัน

“โตะตัวนี้เป็นที่ทำงานกลุ่มเลยใช้ไหมครับ” ผมพูดพาดนังลงตรงโตะไม้ที่มีผ้าคลุมสวยงาม

ที่มาของกลุ่มย้อนกลับไปเมื่อปี 2540 ตอนนั้นบ้านกุดดุก หมู่ที่ 4 ตกเกณฑ์ จปฐ.

พูดกันตามตรงว่ายากจน ทางอำเภอจึงคัดเลือกหมู่บ้านนี้ไปรับเงินพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีพ่อประสิทธิ์เป็นผู้ไปรับเงินจำนวน 12,500 บาทนั้นมา

“เงินจำนวนนี้ไม่ต้องคืน แต่ต้องนำมาบริหารจัดการ ช่วยเหลือคนที่ยากจน และพยายามอย่าให้สูญไป” ที่ณัฐฤกดาเล่า

เมื่อเงินต้องไม่สูญ จึงตัดสินใจนำออกให้กู้ยืมกันในหมู่บ้านกุดดุก หมู่ที่ 4 โดยเริ่มเปิดรับสมาชิก ช่วงแรกมี 30 คน แต่ละคนออกเงินคนละ 20 บาท นำไปรวมกับเงินที่ได้มา แล้วปล่อยกู้ให้สมาชิก แบ่งปันส่วนยืมกันคนละเล็กน้อย ทั้งนี้ คณะกรรมการจะลงงานในวันที่ 17 ทุก 3 เดือน ซึ่งก็คือเดือนมกราคม เมษายน กรกฎาคม และธันวาคม

“เงินต้นให้คืนรายปี แต่ทุก 3 เดือนต้องมาจ่ายดอกเบี้ย ซึ่งเราคิดร้อยละ 2 ต่อเดือน โดยครึ่งวันเข้าของวันที่ 17 ให้สมาชิกมาส่งเงินคืน แล้วครึ่งวันบ่ายก็ปล่อยออกให้กู้

(จากซ้าย) สุนันทา สิทธิโสภณ, ทองดี สิงห์ชาวพา และณัฐรฤกตา ชุมมายสิม

ทั้งหมด เงินจึงหมุนอยู่ในมือของสมาชิก แต่ละคนจะมีรอบของตัวเอง อย่างกู่เดือน เมษายน ให้ส่งคืนเดือนเมษายนปีถัดไป แล้ว ก็ยอมไปใหม่” พี่ณัฐรฤกตาอธิบาย

ดำเนินการมาระยะหนึ่ง กระทั่งปี 2545 ก็เริ่มปันผลให้สมาชิก โดยปิดรอบบัญชีในเดือนเมษายน และนำกำไรเฉพาะที่เก็บในเดือนเมษายนมาปันผล เนื่องจากเดือนมกราคม สมาชิกส่วนใหญ่จะวนอยู่ในไร่อ้อย

“กลุ่มนี้ไม่คิดเป็นร้อยละ เพราะไม่มีเงินฝาก กำไรเท่าไร ทหารด้วยจำนวนสมาชิกทุกคนได้เท่ากัน” พี่ณัฐรฤกตาสภา

ที่บอกว่าทุกคนนั้น หมายถึงรวมถึงคณะกรรมการด้วย เพราะทั้งสามบริหารงานด้วยจิตอาสา ไม่มีค่าตอบแทน ส่วนแบ่งที่ได้ก็คือปันผลเท่ากับสมาชิกทุกคน

ดังนั้น กำไรของเดือนอื่นๆ จึงเป็นการเพิ่มทุนให้กลุ่มไปโดยปริยาย แต่กลุ่มก็ไม่ลืมหาชุมชน โดยแบ่งกำไร 1,000 บาท จกรอบ

เดือนตุลาคม เพื่อมอบให้โรงเรียนใช้ในกิจกรรมวันเด็ก และแบ่งกำไร 1,000 บาท จกรอบเดือนมกราคม เพื่อมอบให้หมู่บ้านใช้จัดกิจกรรมในวันผู้สูงอายุ

ปัจจุบันกลุ่มสงเคราะห์ราษฎรมีสมาชิก 101 คน มีเงินหมุนเวียนเพิ่มทุนเป็น 119,000 บาท แต่กว่าจะถึงจุดนี้ แม่สุนันทายอมรับว่าเกือบไม่รอดอยู่เหมือนกัน เพราะช่วงแรกเก็บเงินคืนไม่ได้

“ปีที่ผ่านๆ มา เราลดดอกเบี้ยเหลือร้อยละ 1 ต่อเดือน” พี่ณัฐรฤกตาเสริม

“แล้วคนหนึ่งก็ได้ลักเท่าไรครับ” ผมถาม “คนละ 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,500 บาท เพราะมีเงินไม่มาก” แม่สุนันทาช่วยตอบ

ผมมาไม่ตรงวันทำการของกลุ่ม แต่พอดีมีเพื่อนบ้านมาส่งเอกสารฉัน ผมเลยขอให้ช่วยเป็นนางแบบจำลองสถานการณ์ แรกๆ ก็เขินอยู่หรอก แต่ลักพักก็ชิน นั่นแหละครับ รูปที่ได้มานี้การแต่งตัวต่างๆ เลย...

กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลดินดำ (สัจจะวันละบาท)

จริงๆ แล้วที่ทำการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดินดำอยู่ที่ อบต.ดินดำ แต่ความที่มีพื้นที่น้อย บรรดาแกนนำซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบ้านโนนสวรรค์ หมู่ที่ 6 จึงย้ายส่วนงานประชาสัมพันธ์มาไว้ที่นี่

ตอนผมไปถึงศาลากลางบ้าน ทุกคนมารออยู่ก่อนแล้ว พวกเขาเชื่อเชิญให้ผมเข้าไปในบ้านตรงข้ามศาลา ซึ่งจัดเตรียมโต๊ะเก้าอี้ไว้พร้อม ผ้าปูโต๊ะสีแดงชวนให้ผมรู้สึกขัดเขินเล็กน้อย ผมนั่งลงพร้อมกับชักชวนให้ทุกคนเข้ามานั่งใกล้ๆ กัน

ป้ายไวนิลขนาดใหญ่แขวนอยู่บนผนัง ผมเห็นชื่อ **สุเทพ ทาระสา** ระบุว่าประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดินดำ เลยขอเช็คชื่อทันที และพบว่าเขาคือชายสูงวัยใจเกินร้อยที่นั่งเยื้องกับผม ส่วนคนตรงหน้าผมคือ **ทรงพล แสงจันทร์เมือง** ประธานสภาอบต.ดินดำ ที่ทรงพลรับหน้าพูดคุยในยามที่มีคณะมาดูงาน ผมจึงเริ่มต้นสอบถามเรื่องราว

ก่อนหน้านี้นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดินดำพูดคุยเรื่องการจัดตั้งกองทุน กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือพอช. และพัฒนางานสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น กระทั่งเกิดการขับเคลื่อนผ่านประชาคมทุกหมู่บ้าน ชี้แจงหลักการและเหตุผล เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีสวัสดิการและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเกิดการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดินดำ เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2550

กองทุนมีสมาชิกเริ่มแรก 637 คน ทางอบต.ดินดำ ให้งบประมาณเริ่มต้น 100,000 บาท และสมทบต่อเนื่องทุกปี ปีละไม่ต่ำกว่า 50,000 บาท ขณะที่ทาง พอช. ให้เงินสมทบรายหัวอยู่ 3 ปี

"ที่นี่ดำเนินการมาได้หนึ่งปี มีข้อท้วงติงจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ทางกองทุนจึงไปจดทะเบียนองค์กรสวัสดิการ กับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อ 25 เมษายน

2552” ที่ทรงพลเน้นในจุดที่เป็นปัญหา

ผมอยากรู้ว่ากองทุนจัดสวัสดิการอะไรบ้าง พี่ทรงพลบอกว่า ปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 5 เรื่อง แต่ดั้งเดิมนั้นจัดเพียง 3 เรื่อง เพิ่งจะเพิ่มอีก 2 เรื่องในปี 2557 เนื่องจาก พอช. กำหนดสวัสดิการขั้นต่ำไว้ที่ 5 เรื่อง

เรื่องที่หนึ่ง สวัสดิการเกิด มอบเงินรับขวัญเด็กแรกเกิด 500 บาท แต่ถ้าเด็กสมบูรณ์ มีน้ำหนักเกิน 3,000 กรัม ให้เพิ่มอีก 500 บาท นอกจากนี้ยังมอบเงินช่วยเหลือกรณีนอนโรงพยาบาล 200 บาทต่อคืนไม่เกิน 5 คืนต่อปี

เรื่องที่สอง สวัสดิการรักษาพยาบาล กรณีนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล ให้คืนละ 200 บาท ไม่เกิน 10 คืนต่อคนต่อปี

เรื่องที่สาม สวัสดิการสำหรับผู้เสียชีวิต จ่ายเป็นขั้นบันไดตามอายุสมาชิก ตั้งแต่ 6 เดือนถึง 1 ปี มอบ 2,500 บาท 1-2 ปี มอบ 5,000 บาท 2-5 ปี มอบ 10,000 บาท 5-8 ปี มอบ 15,000 บาท และ 8 ปีขึ้นไป มอบ 20,000 บาท

เรื่องที่สี่ ร่วมกิจกรรมปลอดเหล้าในงานบุญ ทางกองทุนให้เงินสนับสนุนงาน 1,500 บาท โดยมีเงื่อนไขคือห้ามเหล้าเบียร์ขึ้นโต๊ะ นอกจากนี้ได้เงินแล้ว เจ้าภาพยังสามารถลดรายจ่ายในงานศพได้มากถึง 20,000 บาท

เรื่องที่ห้า สวัสดิการสำหรับเด็กด้วยโอกาส โดยคัดเลือกเด็กในเขตบริการทั้ง 3 โรงเรียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิก ปีละ 50 คน

ทุนละ 300 บาท

ส่วนวิธีการทำงาน กองทุนมีคณะกรรมการชุดหลัก และคณะกรรมการที่มาจากทั้ง 7 หมู่บ้าน หมู่ละ 5 คน ในจำนวนนี้แบ่งเป็นกรรมการเก็บเงินออม 2 คน กรรมการประชาสัมพันธ์และฝ่ายบัญชี รวมกัน 3 คน โดยมีคณะกรรมการชุดหลักคอยทำหน้าที่ตรวจสอบ

พี่ทรงพลเสริมว่า การทำงานเป็นไปตามตารางการปฏิบัติงานของกองทุน ซึ่งระบุว่า ทุกวันที่ 25 จนถึงวันที่ 6 เป็นช่วงเก็บเงิน ซึ่งกรรมการที่เดินจัดเก็บจะได้รับค่าเหนื่อยเล่มละ 2 บาท เมื่อครบจึงนำส่งเงินออม ทุกวันที่ 10 ของเดือน โดยรายที่ต้องการเบิกสวัสดิการให้นำส่งเอกสารอย่างใบรับรองแพทย์ มาพร้อมกัน แล้วคณะกรรมการชุดหลักจะดำเนินการเบิกเงินสวัสดิการให้ ยกเว้นกรณีเสียชีวิต คณะกรรมการจะรีบดำเนินการเบิกเงินให้แล้วเสร็จภายใน 3 วัน

“ทุกวันที่ 14-18 คณะกรรมการออกหนังสือประชาสัมพันธ์ อัพเดตรายการจ่ายสวัสดิการและยอดคงเหลือ สมาชิกที่เบิกเงินสวัสดิการจะได้รับเงินในช่วงนี้” พี่ทรงพลกล่าว

นอกจากนี้ ทุกรอบ 6 เดือนจะมีการประชุม เพื่อพูดคุยถึงส่วนที่เป็นปัญหาหรือคลุมเครือ เพื่อให้สมาชิกเข้าใจตรงกัน รวมถึงนำส่งรายงานให้ อบต.ดินดำ และ พอช. ด้วย โดยคณะกรรมการดำรงตำแหน่งวาระละ 4 ปี แต่ส่วนใหญ่สมาชิกก็เลือกคนเดิมกลับเข้ามา

สุเทพ ทาระสา

ทรงพล แสงจันทร์ผ่อง

บนป้ายไวเนลใหญ่ยังมีรายการจ่ายสวัสดิการรวม นับตั้งแต่เปิดกองทุนมาเกือบ 10 ปี เรียกว่าละเอียดถี่ถ้วน ไม่หมกเม็ด จ่ายสวัสดิการเกิดไปแล้ว 178 ราย เป็นเงิน 180,000 บาท นอนโรงพยาบาล 1,182 ครั้ง จ่ายไปแล้ว 1,374,200 บาท จ่ายสวัสดิการเสียชีวิต 220 ครั้ง เฉลี่ย 20 คนต่อปี ทั้งหมด 2,195,000 บาท งานบุญปลอดเหล้า 162 ราย เป็นเงิน 190,000 บาท และทุนการศึกษา 90,000 บาท

ณ วันนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดินดำมีสมาชิกถึง 1,679 คน เฉลี่ยแล้วเพิ่มขึ้นปีละ 5 เปอร์เซ็นต์ โดยจงใจสมาชิกใหม่ ด้วยการจ่ายสวัสดิการรักษายาบาลตั้งแต่วันแรกที่เป็นสมาชิก

เมื่อกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลดินดำมั่นคงแล้ว จึงแตกยอดเป็นอีก 2 กองทุน คือ กองทุนผู้สูงอายุ 5 บาท ซึ่งเปิดให้ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ฝากเงินในวันรับเบี้ย ครึ่งละ 5 บาท เมื่อนอนโรงพยาบาลจะได้รับเงินช่วยเหลือ 50 บาทต่อครั้ง ส่วนกรณีเสียชีวิตได้รับ 700 บาท และอีกกองทุนคือ ออมทรัพย์ผู้พิการ มั่นใจ สูงวัยมั่นคง ชุมชนมั่งคั่ง โดยให้ผู้สูงอายุและผู้พิการที่สนใจ ฝากเงิน 100 บาทในวันรับเบี้ย เพื่อนำมาปล่อยกู้ คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2

ผมหันไปทบทวนรายละเอียดบนป้ายไวเนลที่ทรงพลพูดติดตลกว่า ล้นสุดการบรรยายเพียงเท่านี้ เห็นจะจริงดังว่า เพราะผมได้ข้อมูลครบถ้วน อย่างเดียวที่ไม่ได้คือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน...

หมวกกันน็อกชุมชน (พี่จ๋าอย่าลืมหนู)

หลังเสร็จจากกองทุนสวัสดิการชุมชน ผมไม่ได้ไปไหนไกล เพราะจุดหมายต่อไปอยู่ตรงข้ามนี้เอง เป็นเรื่องสวัสดิการที่นับว่าแปลกแหวกแนวที่สุดเท่าที่ผมเคยเจอมาเลย ด้วยที่นี้เขาให้ยืมหมวกกันน็อก

ที่นี่เป็นศาลากลางบ้าน ซึ่งเวลานี้พื้นที่เหลือน้อย เพราะแบ่งพื้นที่ฝั่งซ้ายทำเป็นโรงน้ำดื่มชุมชน ฝั่งขวาเป็นศาลา มีเก้าอี้และเครื่องเสียงวางกองไว้ด้านใน ส่วนด้านนอกเป็นราวแขวนหมวกกันน็อกไว้คอยบริการชาวบ้าน

ที่มาที่ไปนั้น สมศรี เห่งบ้าน อดีตผู้ใหญ่

บ้านโนนสวรรค์เล่าว่า ได้รับแรงบันดาลใจจากตอนเช้าเวรยาม 7 วันอันตราย ช่วงคาบเกี่ยวปีใหม่ 2556-2557 เขาสังเกตเห็นคนขับรถมอเตอร์ไซค์ไปมา ส่วนใหญ่ไม่ใส่หมวกกันน็อก และมักไปถูกตำรวจจับระหว่างทาง ที่สำคัญคือมีความเสี่ยงเมื่อเกิดอุบัติเหตุ

เมื่อสอบถามชาวบ้านว่าทำไมไม่ใส่หมวกกันน็อกส่วนใหญ่ตอบกลับมาว่ายุ่งยาก แต่บางกลุ่มบอกว่าไม่มีหมวก หรือมีแค่หนึ่งใบ ไม่มีสำหรับคนซ้อนท้าย กรรมการหมู่บ้านจึงคิดกันว่า ถ้าในชุมชนมีหมวกกันน็อกให้ยืม น่าจะแก้ปัญหาได้ระดับหนึ่ง

สมศรี เห่งป...

“ถ้าออกไปข้างนอก ก็แวะมาเยี่ยมหมวกกันน็อก พอดีในหมู่บ้านมีเงินจากกลุ่มองค์กรมากถึง 14 กลุ่ม ทั้งหมดเจียดดอกผลมาไว้เพื่องานสาธารณประโยชน์ เราจึงใช้เงินนี้มาจัดซื้อหมวกกันน็อกไว้ แล้วตั้งคณะกรรมการดูแลรักษา มีกฎกติกาในการยืม” พ่อสมศรีอธิบาย

เมื่อกิจกรรมดำเนินไป ทาง อบต.ดินด้า เห็นว่าเป็นโครงการที่ดี จึงสนับสนุนหมวกกันน็อกเพิ่ม เพื่อบริการประชาชนในบ้านโนนสวรรค์ ซึ่งมีอยู่ 423 คน จาก 99 ครัวเรือน “ตอนแรกเราซื้อมา 10 ใบ อบต.ดินด้ามาเพิ่มให้อีก 15 ใบ” อดีตผู้ใหญ่สมศรีกล่าว ผมถามถึงขั้นตอนการยืมว่าต้องทำอย่างไรบ้าง อดีตผู้ใหญ่บ้านตอบว่า กรรมการหมู่บ้านมีสมุดลงทะเบียนไว้ให้ชาวบ้านลงเวลายืมและเวลาส่งคืน แต่ด้วยความที่ท่ามา

หลายปี และส่วนใหญ่เป็นคนบ้านเดียวกัน จึงเป็นการหยิบยืมตามอรรถาศัย ไม่มีค่ายืม ขอแค่ช่วยกันดูแลรักษา

ตั้งแต่มีหมวกกันน็อกให้ยืม นอกจากชาวบ้านจะไม่ถูกจับที่ด่านแล้ว หลายคนยังตระหนักถึงความสำคัญและซื้อหาหมวกกันน็อกไว้ใช้ส่วนตัว

พ่อสมศรีเล่าต่ออีกว่า เมื่อก่อนวันไหนมีตลาดนัด วันนั้นหมวกกันน็อกจะถูกยืมไปทั้งหมด ขณะที่บางวันไม่ค่อยมีคนมายืม มีบ้างที่ออกไปทำธุระในเมือง แต่ทุกวันนี้อัตราการยืมลดลงแล้ว เพราะส่วนใหญ่มีเป็นของตัวเอง

ผมเดินไปดูหมวกกันน็อกที่แขวนไว้ว่าแล้วก็ขอพรเซ็นเตอร์สักคน เผอิญมีหนุ่มวัยรุ่นอยู่แถวนั้น เลยได้มาเป็นนายแบบเฉพาะกิจให้สักสองสามรูป...

กองทุนหมุนเวียนหมู่บ้านวังชัย

จากบ้านโนนสวรรค์ หมู่ที่ 6 ผมนเดินทาง
ต่อมาที่บ้านวังชัย หมู่ที่ 5 ศาลากลางบ้าน
สี่ชมพูสดสะกดสายตา ตัวหมู่บ้านเจียบสงบ
ผู้คนออกไปทำงานกันเกือบหมด เหลือเพียง
คนเฒ่าคนแก่ ผมเห็นควันจากเตาถ่านลอย
ออกมาจากบ้านหลังหนึ่งที่อยู่ตรงข้ามกับ
ศาลากลางบ้าน ใจนี้ก็อยากเข้าไปดูใกล้ๆ แต่
พอดีว่าผู้ใหญ่บ้านมารออยู่ก่อนแล้ว

จำเนียร แสนสัญญา ผู้ใหญ่บ้านวังชัย
พร้อมด้วย **ไพฑูรย์ ทิมพศรี** ออกมาต้อนรับ
และออกตัวก่อนว่า วันนี้คณะกรรมการ
กองทุนหมุนเวียนหมู่บ้านวังชัยอยู่กันไม่ครบ
ติดธุระอีก 3 คน

จากการสังเกต ผมรู้สึกว่ที่นี่เป็นหมู่บ้าน
เล็ก ผู้ใหญ่จำเนียรบอกว่า มีประชากรทั้งหมด
68 ครัวเรือน รวม 289 คน มีนาละ เจียบ
สงบเสียจริงเชียว

จำเนียร แสนสัญญา

พักเหนื่อยกันสักครู่ ก็เข้าเรื่องกองทุน
หมุนเวียนหมู่บ้านวังชัย โดยต้องย้อนกลับไป
ในปี 2539 ที่องค์กรแพลนเข้ามามอบทุน
การศึกษาแก่เด็กยากจน ทุนละ 1,500 บาท
และยังช่วยสนับสนุนโครงการที่หมู่บ้านทำ
ข้อเสนอไป

ปีแรกชาวบ้านได้เงินมา 6,000 บาท
เพื่อทำโครงการเลี้ยงโคกระบือ แต่เงินจำนวน
นี้ซื้อวัวได้แค่หนึ่งตัว ต้องเวียนกันเลี้ยง พอวัว
แม่พันธุ์ตกลูก ก็เลี้ยงลูกวัวไว้ แล้วส่งต่อ
แม่พันธุ์ให้สมาชิกคนอื่น

ปีต่อมาหมู่บ้านวังชัยได้รับเงินสนับสนุน
มาอีก 15,000 บาท ครั้งนี้ทำกองทุนปุ๋ย โดย
นำเงินไปซื้อปุ๋ยมาให้ชาวบ้านเชื่อ คิดกำไร
กระสอบละ 10 บาท

ส่วนปีที่สาม ทางหมู่บ้านของบประมาณ
ปรับพื้นที่นา เนื่องจากที่นาไม่เท่ากัน ทำแล้ว
ไม่ค่อยได้ผลผลิต ทางองค์กรจึงสนับสนุนเงิน
ให้ครัวเรือนละ 3,500 บาท

ผู้ใหญ่จำเนียรเล่าว่า องค์กรแพลนมาช่วย
อยู่ 3 ปี แล้วก็ออกจากหมู่บ้านไปช่วยเหลือ
ที่อื่นต่อ เมื่อไม่มีความช่วยเหลือแล้ว ชาวบ้าน
จึงต้องช่วยเหลือตัวเอง โดยในปี 2542 ทาง
หมู่บ้านจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้านวังชัย
ใช้เงินที่เหลือจากกองทุนปุ๋ยและโครงการ
เลี้ยงโคกระบือมาทำเป็นกองทุนหมุนเวียน
เพื่อช่วยเหลือกันภายในหมู่บ้าน

วิธีการเรียบง่าย คือนำเงินที่เหลือมาให้
สมาชิกกู้ยืม คนละ 2,000 บาท โดยปล่อย
เป็นรายปี ไม่ต้องมีคนค้ำประกัน แต่สมาชิก
ต้องส่งดอกเบี้ยยทุกวันที่ 9 ของเดือน คิดอัตรา
ดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อเดือน

“แต่ตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา กองทุนลด
ดอกเบี้ยเหลือร้อยละ 2 โดยดอกเบี้ยที่เก็บมา
เราเอาไปปล่อยกู้ฉุกเฉินราย 3 เดือน คิด
ดอกเบี้ยเท่ากัน” ผู้ใหญ่จำเนียรกล่าว

เงินกำไรของกองทุนในแต่ละปี นำมา
จัดสรรเป็นทุนการศึกษา ทุนละ 500 บาท

ไพฑูรย์ พิมพ์ศรี

จำนวน 4 ทุน รวมถึงช่วยเหลือผู้พิการ ในหมู่บ้าน คนละ 300 บาท ทั้งหมด 7 คน และ ยังแบ่งเป็นเงินสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือ วัด หมู่บ้าน

ผมถามผู้ใหญ่จําเนียรว่า ตอนนี้มีเงิน ในกองทุนมากน้อยแค่ไหน แกตอบผมโดย ไม่ต้องฟังพาสมุดบันทึกเลย

“ตอนนี้ 118,000 บาท แต่ในปี 2556 เราดึงออกมา 50,000 บาท เพื่อปรับปรุง ศาลากลางบ้าน ถ้าได้เยอะ ก็กะว่าจะลด ดอกเบี้ยลงเหลือร้อยละ 1 แล้วก็ถ้าชาวบ้าน ต้องจัดงานบุญ งานศพ เราเปิดให้ยืมเงินส่วนนี้ ไปใช้ ไม่คิดดอกเบี้ย” ผู้ใหญ่จําเนียรกล่าว

นับเป็นความช่วยเหลือที่น่าชื่นชมจากใจ โดยเฉพาะงานศพ ซึ่งมีความฉุกเฉินทุก ผมเอง ก็เคยผ่านประสบการณ์นี้มา จึงเข้าใจเป็นอย่างดี

ผมเดินถือกล้องออกมาหน้าศาลากลาง บ้าน ผู้ใหญ่จําเนียรเดินตามมา ผมมองไปที่

บ้านหลังตรงข้าม เห็นคุณยายคนหนึ่งนั่งอยู่ บนแคร่ ผมถามผู้ใหญ่จําเนียรว่าคนบ้านวังชัย ทำอาชีพอะไร คำตอบที่ได้ไม่เกินความคาดเดา ทำนา ทำอ้อย รับจ้าง แต่บางบ้านทำนาปรัง ด้วย เป็นนาเช่าการไฟฟ้า อยู่ติดแหล่งน้ำ เสียค่าเช่าไร่ละ 20 บาทต่อปี

“ที่ภูกันนี้เอาไปใช้ในกิจจะไรบ้างครับ”

ผมถามต่อ

“ก็ตามสถานการณ์ของครอบครัว ลูกเรียน ซื่อปุย ส่งงวด แล้วแต่ แต่ก็มีส่วนชวนชม ภูกองทุนนี้ไปเพาะไม้ประดับขาย แล้วก็กลุ่ม เย็บผ้า” ผู้ใหญ่จําเนียรตอบ

ผมยิ้มกับคำตอบ รู้สึกว่าไม่น่าถาม แต่ก็ หลุดปากไปแล้ว ผมมองดูบรรยากาศในหมู่บ้าน แล้วก็พลันสังเกตอีกอย่าง คือคั่นหินเบา หน้าบ้านทุกหลัง ชาวบ้านทำแปลงผักสวนครัว ดูน่ารักดี ผู้ใหญ่จําเนียรบอกว่า ทำกันทุกบ้าน แต่ช่วงนี้หน้าร้อน เลยดูแลหน่อย ต้องมา หน้าหนาวถึงจะสวย...

กลุ่มสงเคราะห์คนยากจน

ตอนที่ผมไปถึงศาลากลางบ้านกุดตุ๊ก หมู่ที่ 3 ก็เห็นมีชาวบ้านนั่งรออยู่หลายคนแล้ว รู้สึกผิดที่มาช้า เพราะมัวโอเอ้กับการถ่ายภาพ กระทั่งมารู้จาก **นवलจันทร์ ไชยศรี** ประธานกลุ่มสงเคราะห์คนยากจน ว่ามารอกันเมื่อวานแล้วรอบหนึ่ง เลยต้องขอโทษขอโพยเป็นการใหญ่ และรับปากว่าจะถ่ายรูปทุกคนให้ดูสวยหล่อถ้วนหน้า

กลุ่มสงเคราะห์คนยากจนมีคณะกรรมการ 9 คน ผมถามชื่อคนที่นั่งข้างแม่นวลจันทร์ เธอชื่อ **ประคอง วงซารี** เป็นเหรียญกฐินกลุ่ม ส่วนสมาชิกที่นั่งอยู่ด้านหลังมาให้กำลังใจ

ตั้งแต่ปี 2538 ภาครัฐเข้ามาขอให้ผู้ใหญ่บ้านประกาศรวมสมาชิกเพื่อตั้งกลุ่มสงเคราะห์คนยากจน โดยให้สมาชิกลงทุน

หุ้นละ 20 บาท เริ่มแรกมี 44 คน ได้เงินมา 880 บาท นำไปเปิดบัญชีภายใต้ชื่อบัญชีสงเคราะห์คนยากจน เพื่อรอรับเงินจากภาครัฐ 13,000 บาท

ผมถามแม่นวลจันทร์ว่าหน่วยงานภาครัฐนี้คือใคร แก่ว่านานมากแล้ว จำไม่ได้ ผมเลยบอกว่า ภาครัฐก็โอเคครับ

เงินที่ได้นำมาสงเคราะห์คนด้อยโอกาสและผู้เฒ่าผู้แก่ที่ไม่มีคนดูแล โดยมอบให้คนละ 100 บาท ทุกสองเดือน แต่พอเวลาผ่านไป เงินลดลงเหลือเพียง 9,000 บาท ผู้ใหญ่บ้านจึงเรียกสมาชิกหมู่ที่ 3 มาลงหุ้นเพิ่ม หุ้นละ 20 บาท รอบนี้ได้สมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 116 คน

ประคอง วงษา

นวลจันทร์ ไชยศรี

ต่อมากลุ่มต้องหาวิธีจัดการให้เงินกองกลางเติบโต จึงนำมาปล่อยกู้ในหมู่สมาชิกคนละ 500 บาท

“เงินเขามีบหลาย สมาชิกคนโตอยากได้ให้ยกมือ คิดดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อเดือน ครบสองเดือน เก็บทั้งดอกเบียทั้งเงินต้น แล้วปล่อยกู้ใหม่” แม่ นวลจันทร์เล่า

นั่นทำให้กลุ่มสงเคราะห์คนยากจนมีรอบเปิดทำการทุกสองเดือน โดยปัจจุบันกลุ่มมีเงินเพิ่มมากขึ้นถึง 100,000 กว่าบาท และปล่อยกู้ได้มากถึงรายละ 5,000 บาท แต่ยังไม่มียอดเงินมากพอให้กู้แบบชนเพดานได้ทุกคน ต้องจัดสรรปันส่วนกันไปตามความจำเป็น

นอกจากนี้ เพื่อคงวัตถุประสงค์เดิม จึงนำกำไรส่วนหนึ่งมาจัดสรรให้ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุที่ไม่มีคนดูแล ทั้งยังมอบให้กับงานสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน เช่น ประเพณีสงกรานต์ บุญผะเหวด และบุญบั้งไฟ

“สมาชิกที่มาลงหุ้นกับกลุ่ม ปีหนึ่งกลุ่มคืนให้คนละ 100 บาท ในช่วงประมาณต้นเดือนตุลาคม” พี่ประคองเสริม

“แล้วแม่ก็ไปทำอะไรครับ” ผมถามแม่ นวลจันทร์

“แม่เอาไปแปรรูปปลา” แม่ นวลจันทร์ตอบ ผมยิ้มให้ทุกคน และหยิบกล่องขึ้นมาเตรียมพร้อม ถึงเวลาชดเชยที่ปล่อยให้พวกเขามารอกันตั้งแต่เมื่อวานแล้ว...

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ถวิล กันยาวงษ์

ตอนที่ไปสภาชุมชน ผมเห็นศาลากลางบ้านกุดดุก หมู่ที่ 4 กินพื้นที่อยู่อีกฟากหนึ่งของบึง ภายใต้งารมงามของต้นจามจุรีที่แผ่กิ่งก้านสาขา วันนี้ศาลาเปิดทำการ มีคนมานั่งอยู่ข้างโน้นนับสิบคน

ที่นี่ยังเป็นที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านกุดดุก หมู่ที่ 4 ด้วย **ถวิล กันยาวงษ์** ออกมาต้อนรับ ผมจำได้ว่าเห็นแกที่สภาชุมชนหนึ่งคนสวมหมวกหลายใบอย่างทีพูดกันจริงๆ ผมนั่งตรงโต๊ะที่จัดเตรียมไว้ ทุกคนดูสงสัยในการมาของผม จนต้องออกตัวว่าไม่ใช่คนจากทางการมาตรวจสอบอะไรหรอก แค่อยากมาดูกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเท่านั้น

กลุ่มนี้เกิดขึ้นหลังจากที่พัฒนาชุมชนอำเภอภูเวียงเข้ามาแนะนำให้หมู่บ้านออมเงินเพื่อเป็นเงินทุนในหมู่บ้าน โดยมีพ่อถวิลคนนี้เป็นประธานกลุ่ม และประดาแม่ๆ เป็นลูกมือ

หรือคณะกรรมการ

เมื่อถามว่าเริ่มต้นเมื่อไร ใครคนหนึ่งบอกวันเดือนปีมาว่า 26 กุมภาพันธ์ 2542 ไม่มีคำทักท้วง ผมเลยทักท้วงว่าเชื่อถือได้ ตอนนั้นเปิดรับสมาชิก โดยเสียค่าธรรมเนียม 10 บาท มีอยู่ด้วยกัน 52 คน ทุกคนออมเงินขั้นต่ำ 20 บาททุกวันที่ 7 ของเดือน และต้องออมเท่ากันทุกเดือน

“ถ้าจะเปลี่ยนจำนวนเงินออม ต้องมาเริ่มใหม่ โดยเราเปลี่ยนรอบในเดือนเมษายน ตอนนี้มีพาดานเงินออมที่เดือนละ 400 บาท” สมาชิกคนหนึ่งพูดขึ้น

การออมและปล่อยกู้เป็นของคู่กัน พ่อถวิลบอกว่าที่ปล่อยกู้กันตั้งแต่ปีแรก แต่ตอนนั้นได้กู้ไม่ครบทุกคน ให้กันไปตามความจำเป็น กระทั่งปีต่อมามีเงินเพิ่มขึ้น จึงได้กู้กันถ้วนหน้า

ทุกวันที่ 7 ของเดือน คณะกรรมการจะ
รับฝากเงินตอนเช้า และปล่อยกู้ตอนบ่าย
ไม่ต้องไปฝากธนาคารให้เสียเวลา โดยการกู้
มีสองประเภท ประเภทแรกคือกู้สามัญ เป็น
รายปี ปล่อยกู้คนละไม่เกิน 20,000 บาท
มีสมาชิกค้ำประกัน 2 คน

“แต่ไม่ใช่ว่าทุกคนได้ 20,000 บาท
คณะกรรมการพิจารณาจากเงินออม ถ้าอยาก
กู้มาก แต่ตัวเองมีเงินออมไม่ถึง ก็ต้องหา
คนค้ำประกันที่มีเงินออมมาก แต่ถ้าขอ
ไม่เกินเงินออม อันนี้ไม่ต้องมีคนเซ็นค้ำ ใช้
เงินออมค้ำได้เลย” พอลวิลอธิบาย

การกู้สามัญต้องส่งเงินคืนและทำเรื่อง
กู้ใหม่ทุกเดือนเมษายน แล้วทุกเดือนต้องมา
จ่ายดอกเบี้ย ซึ่งคิดกันที่ร้อยละ 1 ต่อเดือน
ประเภทที่สองคือกู้ฉุกเฉิน ซึ่งกู้ได้ทุกเดือน
แต่ปล่อยแค่ 3,000 บาทเท่านั้น และให้
ส่งคืนภายในสามเดือน คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1
เท่ากัน

ผมมองไปยังบอร์ดที่ติดอยู่บนกำแพง
เห็นมีการแบ่งคณะกรรมการเป็น 4 คณะ
ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการ
เงินกู้ คณะกรรมการตรวจสอบ และคณะ
กรรมการส่งเสริม คณะละ 3 คน

“คณะกรรมการอำนวยการ ดูแลภาพรวม
คณะกรรมการเงินกู้ พิจารณาเงินกู้ คณะ
กรรมการตรวจสอบ คอยดูแลเกี่ยวกับบัญชี
คณะกรรมการส่งเสริม ดูแลงานประชาสัมพันธ์
หาสมาชิกเพิ่ม แต่เวลาทำงานเราก็มาร่วมกัน”
เสียงจากฝั่งขวาช่วยพอลวิลอธิบาย

ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
บ้านกุดดุก หมู่ที่ 4 มีสมาชิก 78 คน ผมถาม
พอลวิลว่า สมาชิกชนกิตำเนินการในลักษณะ
เดียวกัน ทำไม่ไม่รวมเป็นกลุ่มเดียว แกเล่าว่า
ทางพัฒนาชุมชนไม่ให้ยุบ โดยยังเข้ามาเยี่ยม
ต่อเนื่อง คอยสอบถามข้อมูล และแนะนำ
ระเบียบ

อีกเรื่องที่ผมยังข้องใจเหลือเกิน คือ
ถอนเงินออมไปใช้ได้หรือไม่ พอลวิลตอบว่า
ให้ถอนเป็นรายปี แต่ต้องเหลือไว้อย่างน้อย
ครึ่งหนึ่ง

ผมนับนิ้วดู ทำมาเกือบ 20 ปี ตอนนี้กลุ่มมีเงินมากกว่า 400,000 บาท ผมย้ำคำว่ามากกว่า ใครคนหนึ่งตอบกลับมาว่ามากกว่าหน่อยเดียว เพราะมีเศษเงินอยู่ 450 บาท

ด้านการจัดสรรผลกำไรในแต่ละปี แบ่งเป็นปันผลแก่สมาชิก ร้อยละ 20 เฉลี่ยคืนผู้กู้ ร้อยละ 10 สมทบกองทุน หรือเพิ่มทุน ร้อยละ 10 ค่าตอบแทนกรรมการ ร้อยละ 30 ทุนดำเนินงาน ค่าพาหนะ เครื่องเขียน ร้อยละ 10 สาธารณประโยชน์ ร้อยละ 10 ถึงตรงนี้พ่อถวิลขยายความว่า สมทบให้งานรดน้ำ

ดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ ส่วนสุดท้ายคือทุนการศึกษาของเด็กในหมู่บ้าน และจัดสวัสดิการอีกร้อยละ 10 เมื่อสมาชิกหรือคนในครอบครัวของสมาชิกเสียชีวิต โดยต้องเป็นคนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ กลุ่มจะมอบเงินช่วยเหลือ 500 บาท

ผมพูดขึ้นว่าที่นี่มีเงินทุนหลายกอง พ่อถวิลว่า มีมากก็ต้องระวัง ถ้าขาดความยับยั้งชั่งใจ ก็อาจเป็นหนี้หัวหมุนได้ ผมเลยได้โอกาสแฉว่า แสดงว่ามีคนหมุนเยอะ เสี่ยงจากอีกฝั่งลอยมาว่า มีกันหลายคนอยู่...

กองทุนหมู่บ้าน หมู่ 3

เพิ่งพูดกันไปหยกๆ ว่ามีเงินทุนหลายกอง
นี่ผมยังไม่นับกองทุนเงินล้านของทั้ง 7
หมู่บ้านเลยนะ กระทั่งมาที่บ้านกุดตุ๊ก หมู่ที่ 3
นี่แหละ ถึงนี่ก็ออก

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 3
มารอกันที่บ้านของ พุฒทรง ศุภกิจเจริญรัตน์
เลขานุการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 และที่นี่
ก็เป็นโฮมสเตย์ที่ผมมาพัก ทุกคนสวมเสื้อทีม
ไบโอสีเขียวพร้อมหน้า พ่อพุฒทรงนี่ผมคุ้นเคยดี

เพราะมาพักด้วย แกแนะนำให้ผมรู้จักกับ
ทนาย ศรีทรงเมือง ประธานกองทุนหมู่บ้าน
และผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3

เช่นเดียวกับทุกหมู่บ้านในเขตชนบทของ
ประเทศไทย กองทุนเงินล้านเริ่มต้นขึ้นในปี
2544 เป็นเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน ซึ่ง
ภาครัฐให้ชุมชนบริหารจัดการเพื่อให้งอกเงย
ทางอำเภอให้หมู่บ้านจัดตั้งคณะกรรมการ
15 คน เพื่อบริหารจัดการกองทุน ช่วงแรกมี

เปตาดเงินกู้เพียง 10,000 บาท และปล่อยกู้ในเดือนกันยายน โดยธนาคารออมสินโอนเงินก่อนมาให้เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2544

“พอถึงวันที่ 1 กันยายน 2545 คณะกรรมการเก็บเงินต้นคืน พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี” พ่อพุทธทรงกล่าว

ส่วนสถานที่ทำการก็คือบ้านหลังนี้ โดยเปิดโต๊ะตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน รับคืนเงินและเก็บดอกเบี้ยไม่เกินวันที่ 15 พร้อมกับทำสัญญาถูกรอบใหม่ เพื่อว่าคณะกรรมการจะทำการงานส่งอำเภอ และส่งเงินคืนกลับเข้าบัญชีธนาคารออมสิน เมื่อทางอำเภอตรวจสอบกับธนาคารเรียบร้อย จึงออกหนังสือให้ธนาคารโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้

ตามระเบียบทั่วไปที่ผมรู้ว่า สมาชิกต้องมีเงินออมอีกหนึ่งบัญชี ที่นี้ก็เช่นเดียวกัน โดยขอให้สมาชิกออมสังจะ เดือนละ 10 บาท ต่อคน นอกจากนี้ ทุกคนต้องเสียค่าหุ้นคนละ 50 บาท เงินหุ้นนี้แยกเก็บไว้ต่างหาก

พ่อพุทธทรงบอกว่า บัญชีสังจะเก็บกันแบบรายปี คนละ 120 บาท ทุกวันที่ 1 มกราคม แต่ในปี 2560 นี้ คณะกรรมการมีระเบียบเก็บเงินเพิ่มขึ้นเท่าตัวเป็น 240 บาท

ผมเริ่มสงสัยเรื่องบัญชีเงินออมสังจะผู้ใหญ่ทุนจึงช่วยเสริมว่า เพิ่งมาทำในปี 2554 เป็นการออมตามความสมัครใจ โดยคณะกรรมการนำเงินส่วนนี้มาปล่อยกู้ให้สมาชิกที่ออมเงิน เป็นเงินกู้อย่าง 3 เดือน คิดดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อเดือน และเก็บเงินคืนทุกวันที่ 20 แต่ละปีจึงเปิดทำการ 4 ครั้งในเดือนมกราคม เมษายน กรกฎาคม และ

ตุลาคม

“ตัวนี้เหมือนกู้ฉุกเฉิน รอบสั้นกว่า แต่มีเงินไม่มาก ปล่อยได้แค่ 1,000-5,000 บาท ถ้าต้องการมาก ต้องไปกู้กองทุนเงินล้านในเดือนกันยายนของทุกปี ซึ่งตอนนี้มีให้กู้ถึง 30,000 บาท” พ่อพุทธทรงอธิบาย

ในแต่ละปี กองทุนเงินล้านมีกำไรไม่ต่ำกว่า 50,000 บาท โดยคณะกรรมการจัดสรรเป็น 8 รายการ คือ งบบริหารกองทุน ร้อยละ 15 เงินเฉลี่ยคืน ร้อยละ 10 ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ร้อยละ 30 ทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 5 ทุนสวัสดิการสมาชิก ร้อยละ 5 สาธารณประโยชน์ ร้อยละ 5 ประกันความเสี่ยง ร้อยละ 15 และสมทบเข้ากองทุน ร้อยละ 15

ผมถามคณะกรรมการว่า กองทุนนี้เป็นของทุกคน แล้วทุกคนได้เป็นสมาชิกหมดหรือไม่ ผู้ใหญ่ทุนตอบว่าครบหมดทุกคน โดยหมู่บ้านนี้มีครัวเรือนทั้งหมด 227 ครัวเรือนอยู่จริง 178 ครัวเรือน มีหุ้นอยู่ 165 คน คนที่ไม่อยู่ในนี้ คือคนที่ไม่ต้องยืมเงิน เลยไม่ออกหุ้น ส่วนเงินออมสังจะ มีสมาชิกอยู่ 128 คน มีเงินทุนราว 107,000 บาท

สำหรับจุดเด่นของกองทุนเงินล้านหมู่บ้านนี้ คือไม่มีหนี้เสีย คณะกรรมการเก็บเงินคืนได้ตลอด แต่ก็นั่นแหละ พอมีเงินหลายกอง โอกาสเป็นหนี้ก็มากขึ้น ความยับยั้งชั่งใจจึงเป็นเรื่องสำคัญ

ส่วนจุดเด่นอีกเรื่อง ผมว่าอยู่ที่คณะกรรมการนี้แหละ มาเป็นทีมพร้อมหน้าพร้อมตาโดยแท้...

กองบุญผู้สูงอายุ

(จากซ้าย) เจริญ สานิพันธ์ และ แสนสำเนา ชาเคน

ยอมรับเลยว่าตำบลดินดำมีกองทุนต่างๆ เยอะมาก ผมเข้าบ้านโน้นออกบ้านนี้จนมาถึง ครัวของรุ่นใหญ่อย่าง **เจริญ สานิพันธ์** ซึ่งเป็น ประธานผู้สูงอายุประจำตำบลดินดำ และ **แสนสำเนา ชาเคน** คนนี้เป็นประธานกองทุนผู้สูงอายุ

กองทุนนี้เป็นกองทุนน้องใหม่ที่เกิดขึ้น ในปี 2556 เป็นความตั้งใจของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดินดำ ที่ต้องการให้ผู้สูงอายุ มีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น โดยวันที่ผู้สูงอายุ มารวมตัวกันพร้อมหน้าพร้อมตามากที่สุดคือ วันรับเบี้ย

“เราตั้งกองทุนผู้สูงอายุขึ้น นายกะ อยาก ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมได้มากที่สุด เลยให้ออมเงิน กันแค่ 5 บาทเท่านั้น” ลุงแสนสำเนากล่าว

ในวันรับเบี้ย กรรมการประจำหมู่บ้านจะ รวบรวมเงินมาส่งที่ อบต.ดินดำ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ ช่วยดูแลทำบัญชีและเก็บเงินให้

ลุงเจริญพูดขึ้นว่า ตอนนี้กองทุนมีสมาชิก 670 คนแล้ว ครบถ้วน 100 เปอร์เซ็นต์ โดย คนที่เข้ามาเป็นสมาชิกจะได้รับสวัสดิการ ตั้งแต่เดือนแรก

แล้วเงิน 5 บาทต่อเดือนจัดสวัสดิการ อะไรได้บ้าง ผมซักอยากรู้

ลุงแสนสำเนาค่อยๆ บอกทีละอย่าง เริ่มจากกรณีสมาชิกเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล กองทุนมอบให้คินละ 50 บาท ไม่เกิน 5 คิน ต่อปี โดยดูแลตั้งแต่เข้าเป็นสมาชิก ส่วนกรณี เสียชีวิต ต้องเป็นสมาชิก 6 เดือนขึ้นไป แบ่งเป็นสองช่วง คืออายุสมาชิก 6 เดือนถึง 2 ปี กองทุนมอบ 300 บาท และอายุสมาชิก 2 ปีขึ้นไป มอบ 700 บาท ซึ่งจะมอบหน้าศพ ในวันฉาปนกิจ

“แล้วก็เยี่ยมคนป่วยตามบ้าน ซื้อผลไม้ นม ไม่ต่ำกว่า 100 บาทต่อครั้ง ชวนกันไปเยี่ยม” ลุงเจริญเสริมให้

ลำพังเงิน 5 บาทนี้ ผมว่าไม่น่าจะพอ ลุงแสนสำเนาจึงอธิบายว่า อบต.ดินดำ กำหนดไว้ในข้อบัญญัติ ให้อุดหนุนกองทุนผู้สูงอายุ ปีละ 10,000 บาท

ผมว่าดูแลครบถ้วนอย่างนี้เข้าท่าดี ตัวเงิน อาจไม่มากมาย แต่มีบางสิ่งยิ่งใหญ่กว่านั้น ซ่อนอยู่...

สุขภาพชุมชน

Health

ในสมุดบันทึกของผม ที่นี้มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 แห่ง เป็นหน่วยบริการสาธารณสุขมูลฐาน ผมได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมหนึ่งแห่ง เพื่อดูการทำงานร่วมกันระหว่าง รพ.สต. และกลุ่ม อสม. พวกเขาทำอะไรบ้าง ต้องไปหาคำตอบกัน...

อสม.บ้านกุดดุก

ผมจำบึงข้างสภาชุมชนได้ แต่เพิ่งรู้ว่าอาคารที่อยู่อีกฝากคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุดดุก ด้านหน้าร่มรื่นด้วยไม้ประดับ ทั้งประดู่ ลีลาวดี ช่วยสร้างสีสันและบรรยากาศให้สดชื่น แม้จะไม่ใช่บ้านก็คงเหมือนบ้าน เพราะ ทินกร กาศา ผู้อำนวยการประจำที่นี่มา 22 ปีแล้ว

รพ.สต.บ้านกุดดุก รับผิดชอบบ้านกุดดุก หมู่ที่ 3, 4 และบ้านวังชัย หมู่ที่ 5 ผอ.ทินกรบอกว่า จำนวนประชากรในความดูแลทั้งหมดคือ 2,260 คน โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 45 คน

ด้วยพื้นที่ห่างไกลจากตัวอำเภอกว่า 15 กิโลเมตร ประกอบกับบุคลากรทางการแพทย์มีอยู่จำกัดจำเขี่ย อสม.จึงเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติภารกิจ โดยเฉพาะการป้องกันเฝ้าระวัง และฟื้นฟู

“ที่นี่ อสม.รวมเป็นกลุ่มก้อน สามัคคีกันดี ทำให้การเชื่อมประสานระหว่าง รพ.สต. กับ ชุมชนมีประสิทธิภาพ” ผอ.ทินกรกล่าว

อย่างวันนี้ พี่ๆ อสม.ยกขบวนกันมากกว่า 20 คน เพื่อมาให้กำลังใจ **คำป็น ชมพูพื้น** อสม.ดีเด่น หมู่ที่ 4 **สุเรนทร์ สิทธิโสภณ** ประธาน อสม. หมู่ที่ 4 และ **ชุมพร รูปสูง** ประธาน อสม. หมู่ที่ 3

หน้าที่หลักของ อสม. คือการดูแลและ เฝ้าระวังในคุ้มบ้าน โดย อสม.หนึ่งคนดูแล ไม่น้อยกว่า 10 หลังคาเรือน ออกเยี่ยม ตามบ้าน แล้วทำรายงานส่งให้ รพ.สต. นอกจากนี้ยังแบ่งเวรมาช่วยงานที่ รพ.สต. โดยเฉพาะวันที่มีคลินิกตรวจโรค อาทิ คลินิก เบาหวานความดัน

“ส่วนการเยี่ยมบ้าน นอกเหนือจากเยี่ยม รายสัปดาห์แล้ว ในหนึ่งปีจะจัดกิจกรรมใหญ่ ร่วมกันทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลดินด้า

รพ.สต. และ อสม. โดยซื้อของไปเยี่ยมใช้ในรายที่ติดบ้านติดเตียง ถ้ามได้สารทุกข์ สุขดิบกัน” ผอ.ทินกรเล่า

นอกจากนี้ อสม. ยังร่วมกับ รพ.สต. บ้านกุดดุก ทำนวัตกรรมการต่างๆ อาทิ อินทรีแดง ปราบमार

“เป็นนวัตกรรมควบคุมลูกน้ำยุงลาย โดยใช้ปูนแดงกับน้ำขิง ในอัตราส่วน ปูนแดง 4 กิโลกรัม นำไปตากไล่ความชื้น ขิง 1 กิโลกรัม นำไปต้มให้ได้น้ำขิงเข้มข้น 0.5 กิโลกรัม ผสมกับปูนที่ตากแห้งแล้วปั้นเป็น ลูกปิงปอง ตากแดด 3 วัน นำไปใส่ในโอ่ง อย่างโอ่งมังกรขนาดมาตรฐาน ใช้เพียง 2 ลูก จะป้องกันยุงลายวางไข่ได้ 3 เดือน” พี่คำป็น อธิบาย

เมื่ออยู่ในน้ำ อินทรีแดงปราบमारจะ ค่อยๆ ละลายและลอยไปเคลือบผิวน้ำ ทำให้ ยุงไม่สามารถวางไข่ได้ ถือเป็นนวัตกรรมที่

ทินกร กาศา

น่าสนใจ โดยพี่ๆ อสม.นำไปแจกให้ครัวเรือนที่ต้องการ

“บางบ้านเขาใช้ทรายอะเบทแล้วแพ้ระคายเคือง ก็ใช้ตัวนี้แทน คือโรคไข้เลือดออกนี่ประมาณช่วงปี 2548 เคยระบาดหนักอันตราย ต้องดูแลตลอด แล้วก็ปีที่ผ่านมาเจอคนไข้ชิก้าในอำเภอภูเวียง เลยยังต้องจัดการลูกน้ำยุงลายให้เด็ดขาด เป็นนโยบายของสาธารณสุขอำเภอภูเวียงลงมาเลย” ผอ.ทินกรเสริม

เมื่อสาธารณสุขอำเภอประกาศเป็นวาระเร่งด่วน ทุกหน่วยงานต้องประสานความร่วมมือเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสกลุ่ม อสม. จึงต้องทำงานกันหนักหน่อย

นอกจากนวัตกรรมควบคุมลูกน้ำยุงลายแล้วยังมีนวัตกรรมยุงยัดเพื่อสุขภาพ โดยใช้หนังสือกร้อยเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้ป่วยที่นอนติดบ้านติดเตียงใช้ออกกำลังกาย พี่คำปนบอกว่ามีท่ากายบริหารโดยใช้ยางยัดอยู่ 12 ท่า

อีกอย่างหนึ่งที่พี่ๆ อสม.ช่วยกันนำเสนอคือลูกประคบสมุนไพร ซึ่งทางโรงพยาบาลภูเวียงจัดสรรมาให้ แต่ของที่นี้พิเศษ เพราะ

มีแบบที่ อสม.ทำกันเอง เป็นลูกประคบสด

“ปกติที่สำเร็จมา ช่างในเป็นสมุนไพรตากแห้ง แต่ที่เราทำใช้สมุนไพรสดทั้งโพลขมิ้น มะกรูด ตะไคร้ เถาเอ็นอ่อน เกลิอ การบูร ใบมะขาม ผิวมะกรูด ตะไคร้ ใส่อย่างละส่วน ยกเว้นโพลให้ใส่ 2 ส่วน ใส่เกลิอเล็กน้อย ห่อแล้วนำไปนึ่ง ประคบหลังนวด โดยเข้ารับบริการได้ที่ส่วนงานนวดแผนไทยของ รพ.สต. แล้วก็มีส่วนด้วย ลูกละ 50 บาท” พี่คำปนเล่า

ผมกวาดสายตาดูสมุนไพรที่พวกพี่ๆ เตรียมไว้ นับแล้วครบตามที่บอกมา นี่เป็นทางเลือกหนึ่งที่คนตำบลดินดำ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ใช้รักษาอาการปวดเมื่อยจากการทำงาน แต่สำหรับคนที่ไม่ชอบเรื่องบิบนวด อสม. ที่นี้ยังจัดเดินแอโรบิกเป็นประจำที่ศาลากลางบ้าน หมู่ที่ 3 เย็นยามาเจอกัน แต่เว้นวันเสาร์ไว้หนึ่งวัน เพราะมีตลาดนัด

พี่ๆ อสม. มากันกลมเกลียวขนาดนี้ ความยากเลยอยู่ที่การจัดพื้นที่ให้แต่ละคนถ่ายภาพ ไม่มีใครยอมหน้าใครทั้งนั้น...

เมื่อน้ำคือชีวิต

Water is life

หนึ่งในความโชคดีของตำบลดินดำ คือมีแหล่งน้ำที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เมื่อมีน้ำข้าวปลาอาหารก็ตามมา แต่มีใช้ว่ามีแล้วผู้คนไม่ต้องทำอะไร เพราะถึงอย่างไรเสีย ชุมชนก็ยังคงช่วยกันดูแล รวมถึงบริหารจัดการเพื่อให้ทรัพยากรเข้าถึงทุกชีวิต และมีเพียงพอในห้วงยามที่แห้งแล้ง...

ผู้ใช้น้ำฝายน้ำล้นลำห้วยบอง (ฝายกกตุม)

เมื่อมีน้ำ ก็มีชีวิต เป็นวิถีของคนชนบท โดยแท้ ตำบลดินด้ามีแหล่งน้ำชลประทานค่อนข้างครอบคลุม ชีวิตจึงไม่ลำบากจนเกินไปนัก ผมเดินทางต่อมาที่บ้านอดีตกำนันแหนบทองคำ ปี 2543 ถวิล ชาวกะตาประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำฝายน้ำล้นลำห้วยบอง หมู่ที่ 1

พ่อถวิลเล่าว่า ลำห้วยบองมีที่มาจากเทือกเขาภูเวียง ในเขตอำเภอเวียงเก่า (อำเภอภูเวียงแยกมาจากอำเภอนี้) ผ่านตำบลภูเวียง ตำบลบ้านเรือ ตำบลดินด้า ตำบลหัวทอง

รวมเป็นทางยาวถึง 126 กิโลเมตร และไหลบรรจบกับลำน้ำพอง โดยมีเขื่อนอุบลรัตน์กั้นไว้

ในปี 2531 มีการก่อสร้างฝายน้ำล้นในพื้นที่บ้านดินด้า หมู่ที่ 1 เมื่อแล้วเสร็จจึงตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างเป็นทางการขึ้น เพื่อช่วยกันดูแลรักษา จากฝายน้ำล้นลูกแรก ชาวบ้านได้พัฒนาชุดคลองส่งน้ำจากทั้งสองฝั่ง เพื่อให้ไหลลงสู่แปลงเกษตร โดยชุดฝั่งขวาเป็นระยะ 1,500 เมตร เรียกว่าคลองไล่ไก่ ฝั่งซ้ายอีก 1,000 เมตร เป็นคลองดิน มีพื้นที่รับประโยชน์มากถึง 1,300 ไร่

กลุ่มผู้ใช้น้ำเวลานี้มีคณะกรรมการ 50 คน จากทั้งบ้านดินดำ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7 ซึ่งแยกตัวออกมาภายหลัง โดยคณะกรรมการมีแบบฟอร์มขอใช้น้ำ มีระบบเปิดปิดด้วยมือ ปิดล็อกด้วยโซ่คล้องกุญแจ และมีกรรมการตัวแทนคลอง ฝั่งละ 4 คน คอยดูแลจัดการให้

“เกษตรกรที่ต้องการน้ำจากอ่าง ให้รวมกลุ่มกันมา 5 คน ทำหนังสือแจ้งต่อประธานกลุ่มของหมู่บ้าน นำจอบและเสียมไปพร้อม ตรวจดูคั่นน้ำไม่ให้รั่วซึม ประธานแจ้งเปิดประตูน้ำเปิดให้ไม่เกิน 3 วัน” พอลวิลอธิบาย

ทุกวันนี้มีกลุ่มผู้ใช้น้ำรวมทั้งสองหมู่บ้าน 102 คน ตอนแรกผมเข้าใจว่าเป็นการใช้น้ำในฤดูแล้ง แต่พอลวิลบอกว่าฤดูแล้ง น้ำในคลองไล่ไก่จะแห้ง ใช้ได้ตั้งแต่ฤดูฝน พอถึงเดือนมีนาคมน้ำจะเริ่มแห้ง

พอลวิลเล่าต่อไปว่า สมาชิกแบ่งเป็น 2 ประเภท คือสมาชิกโดยตรง กับสมาชิกโดยอ้อม สมาชิกโดยตรงมีพื้นที่รับน้ำจากคลองไล่ไก่โดยตรง ส่วนสมาชิกโดยอ้อม เป็นคนที่มีนาตอนอยู่ที่อื่น แต่มาอาศัยหาปลา ทำแปลงกล้านารวมเมื่อถึงฤดูกาล พอฝนตกจนที่ตอนมีน้ำ ก็ถอนกล้านารวมกลับไปสู่แปลงเกษตรของตัวเอง

ผมนึกว่ามีกลุ่มอย่างนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายบริการ แต่เปล่าเลย พอลวิลไม่เก็บค่าน้ำ แต่ก็บอกติดตลกร้ายๆ ตอนแรกจะเก็บเงิน แต่ไม่มีใครจ่าย กระนั้นยังคงไว้ซึ่งกฎระเบียบ ถ้ามีการขโมยน้ำ หรือนำวัสดุอื่นใดมาทำให้การกระจายน้ำล่าช้า ทางกลุ่มปรับ 500 บาท และงดให้น้ำ 15 วัน ถ้าเป็นกรรมการ ปรับ 2 เท่า

นั่นเป็นเรื่องของการใช้น้ำ กลุ่มยังมีระเบียบว่าด้วยการดูแลรักษา เช่น การสงวนสัตว์น้ำ โดยกำหนดหลักเขตไว้จากหน้าฝายถึงสุดเขตท่านบิน ยาวประมาณ 135 เมตร เป็นพื้นที่กักน้ำแล้วปล่อยให้ล้นออกไป ในพื้นที่นี้จะสปีลา ซึ่งทางกลุ่มให้เป็นเขตอนุรักษ์ ฝาดินปรับ 5,000 บาท แต่ถ้าฝาดินโดยใช้ระเบิดไฟฟ้า ยาพิษ ที่เป็นการประสงคร้ายแก่สัตว์น้ำ ปรับ 5,000 บาท และส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย ส่วนเงินเทียบปรับเก็บเข้ากลุ่ม

ผมสงสัยอีกว่า ในเมื่อมีฝนตกตามฤดูกาลแล้ว ทำไมยังต้องใช้น้ำจากตรงนี้ พอลวิลตอบว่า ผมไม่ได้ตกตามใจต้องการเสมอไป อย่างในปี 2537 เป็นปีที่มีการจดสถิติไว้ว่า ชาวนา

พอล ชาวกะตา

ได้ผลผลิตข้าวต่อไร่จาก 40 ถัง เพิ่มเป็น 80 ถัง จนได้รับรางวัลที่ 1 ในการประกวดแหล่งน้ำขนาดเล็ก ซึ่งจัดโดยสำนักนายกรัฐมนตรี ในครั้งนั้นกลุ่มได้เงินรางวัลมา 300,000 บาท

เงินรางวัล 100,000 บาทแรก กลุ่มใช้วางท่อคอนกรีต และท่อคอนกรีตสี่เหลี่ยมจำนวน 2 ช่อง ส่วนอีก 200,000 บาทนำมาจัดตั้งกองทุนปุ๋ย โดยซื้อปุ๋ยมากระสอบละ 300 บาท ขายในฤดูนาปี เอากำไร 50 บาทต่อถุง แล้วค่อยเก็บคืนในวันที่ 31 มีนาคมของปีถัดไป เพื่อนำมาหมุนเวียนภายในกลุ่มจนถึงปัจจุบัน

กระทั่งในปี 2545 หมู่ที่ 7 แยกตัวออกจากหมู่ที่ 1 ด้วยความที่หมู่บ้านเล็กกว่า หมู่ที่ 7 จึงได้กองทุนปุ๋ยไป 1 ส่วน และคงไว้กับบ้านดินดำ หมู่ที่ 1 ถึง 2 ส่วน

“นับแต่นั้นต่างหมู่บ้านต่างจัดการกันไป แต่ปีหนึ่งตามระเบียบในบทเฉพาะกาล ระบุ

ว่าก่อนฤดูนาปี สมาชิกต้องมาประชุมวางแผนพัฒนาาร่วมกัน เพื่อหารือเรื่องต่างๆ เช่น คลองดิน จำเป็นต้องขุดเพิ่มไหม ถ้าต้องทำ จะใช้เงินส่วนไหนดำเนินการ มีผักตบชวา ต้องเอาออก ทำอย่างไร แล้วก็ทำความสะอาดร่วมกัน อันนี้ต้องทำอยู่แล้ว” พอลอธิบาย

นอกจากนี้ ด้วยความพยายามแก้ปัญหาของคนในหมู่บ้าน พอลวิลซึ่งเป็นกำนันเก่า ยังผลักดันโครงการอีกหลายแห่ง ไล่ตั้งแต่ในปี 2540 ก่อสร้างฝายลำห้วยบองตอนล่าง (ฝายหูลุง) ด้วยงบประมาณ 19 ล้าน ของกรมชลประทาน ห่างจากเขตการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 500 เมตร และห่างมา 3 กิโลเมตร มีฝายกกเดี่ยว ราคา 970,000 บาท ของกรมชลประทาน ซึ่งทั้งสองฝายนี้ ดูแลโดยคณะกรรมการ

ปี 2551 ถัดจากฝายกกตุมประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นฝายกกแดง ตั้งในพื้นที่หมู่ที่ 6 ใช้งบประมาณ 53 ล้านบาท ของกรมทรัพยากรน้ำ ดูแลโดยชาวบ้านอีกกลุ่มในหมู่ที่ 6 และในปี 2561 ทางกรมทรัพยากรน้ำ จะสร้างฝายในเขตพื้นที่หมู่ที่ 2

ผมถามพอลวิลว่า มีแหล่งน้ำเยอะขนาดนี้ ทำนาปรังได้ไหม พอลวิลตอบว่ามีทำบ้าง แต่ทางกลุ่มขอความร่วมมือไม่ให้ทำ เพราะจะมีปัญหาเรื่องการปกครอง และกระทบต่อสัตว์น้ำ โดยขอให้เกษตรกรปลูกพืชใช้น้ำน้อย เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ผักสวนครัวอย่างแดงกวาง ข้าวโพด พริก และมะเขือ

น่าเสียดายที่ตอนนี้ยังไม่ถึงฤดูทำการเกษตร เลยยังไม่ได้ปรับพื้นที่ฝายเท่าไรนัก แต่นับว่ายุติที่ปีนี้จะมีน้ำ ไม่เหมือนช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งค่อนข้างแล้ง ผมเห็นว่าปีนี้นี้นฝนมาเร็ว เลยคิดแทนพวกเขาว่าน่าจะเป็นปีที่ดี...

กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา

ดูการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแล้ว มาแฉะดูการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ในครัวเรือนบ้าง ผมเดินทางมาที่หมู่บ้านแผ่นดินดำ หมู่ที่ 7 ซึ่งแยกตัวมาจากบ้านดินดำ หมู่ที่ 1 เมื่อปี 2545

เมื่อเดินเข้ามาในศาลากลางบ้าน หมู่ที่ 7 ผมเห็นบอร์ดที่แปะอยู่ข้างฝา ยืนดูอยู่ครู่เดียว ชายคนหนึ่งก็เดินเข้ามา ผมหันไปมอง จำได้ว่าเขาคือคนเดียวกับในรูปที่ติดอยู่บนสุดของบอร์ด **ปราณี สองศรี** ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำนั่นเอง

ที่ปราณีชี้ให้ผมดูประปาแบบหอดังสูงที่ตั้งอยู่เยื้องกับศาลากลางบ้าน โดยบ้านดินดำ หมู่ที่ 7 มีบ้านเลขที่ทั้งหมด 143 หลังคาเรือน แต่อาศัยอยู่จริง 120 หลังคาเรือน พอแยกออกมาเป็นหมู่ที่ 7 ทางหมู่บ้านจึงขอประปาจากกรมโยธาฯมาติดตั้ง โดยอดีตกำนันถวิลช่วยยื่นเรื่องให้

เมื่อมีระบบประปาแล้ว ก็ต้องมีการบริหารจัดการ เป็นที่มาของการตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำประปา ซึ่งมีคณะกรรมการถึง 19 คน พี่ปราณีบอกว่า ตอนนั้นลูกบ้านต้องเสียเงินค่ามิเตอร์น้ำ และเสียค่าบริการใช้น้ำ ในอัตราหน่วยละ 3 บาท โดยทุกวันที่ 30 ของเดือน จะมีคนคอยเดินจดมิเตอร์ 2 คน เพื่อทำใบแจ้งค่าบริการ และในวันที่ 5 ของเดือนถัดมา จะเดินเก็บค่าน้ำ

“ถ้าบ้านไหนไม่มีคนอยู่ มิเตอร์ไม่เดิน ทางกลุ่มเก็บ 5 บาท” พี่ปราณีเหมือนรู้ว่าผมจะถาม

เงินที่เก็บมานั้น กลุ่มนำไปจ่ายค่าไฟฟ้า รวมถึงค่าแรงคนทำงานประจำ 3 คน คือคนจดมิเตอร์และเก็บค่าน้ำ 2 คน กับคนทำบัญชีอีก 1 คน

ที่ปราณีเสริมอีกว่า นอกจากงานประจำรายเดือนแล้ว ในหนึ่งปีคณะกรรมการทั้งหมด

ปราณี สองศรี

ต้องช่วยกันล้างถัง โดยปีนขึ้นไปทำความสะอาด
ภายในถัง ขณะที่กรมโยธาฯก็ส่งเจ้าพนักงาน
เข้ามาดูแลเป็นระยะ

ผมเดินตามพี่ปราณีออกไปดูใกล้ๆ เขา
อธิบายระบบการทำงานให้ฟังว่า บิ๊มจะดึงน้ำ
จากใต้ดิน เพื่อผ่านการกรอง แล้วสูบขึ้นไป
เก็บบนท่อน้ำ ซึ่งมีท่อส่งน้ำคอยกระจายน้ำ
ออกไปสู่บ้านเรือน

หลังจากหมู่บ้านมีตลาดนัด กลุ่มผู้ใช้
น้ำประปาจึงใช้เงินส่วนนี้จ่ายค่าไฟฟ้าแทน
ทำให้เงินค่าน้ำที่เก็บมางอกเงยต่อเนื่อง
คณะกรรมการหารือกันและตัดสินใจคืนกำไร
ให้หมู่บ้าน โดยนำเงินค่าน้ำไปซื้อปุ๋ยราคาถูก
บวกกำไร 20 บาท แล้วขายให้ชาวบ้านในช่วง
เดือนพฤษภาคม รอให้เก็บเกี่ยวแล้วเสร็จ
ค่อยมาส่งคืนช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม

นอกจากนี้ ยังมีผู้ใช้น้ำกิตติมศักดิ์ คือ
ตู่ น้ำประปาที่ชาวบ้านลงความเห็นกัน

ตอนได้เงินประชาธิปไตย ให้ทำตู่ น้ำหยอดเหรียญ
ซึ่งที่บ้านนี้มีอยู่ 5 ตู่ ใช้คนทำงานชุดเดียวกับ
ประปา คอยจดมิเตอร์น้ำของตู่ น้ำหยอดเหรียญ
กว่าระบบจะลงตัวอย่างที่เห็น พี่ปราณีว่า
ต้องลองผิดลองถูก ทดสอบใจกันมาพอสมควร
ทุกวันนี้คณะทำงานแยกกัน ไม่ให้ท่านเดียว
สมุดบัญชีถือแยกกัน เพราะเคยมีเหตุเงินรั่วไหล
จากบัญชี จึงต้องระวังมากขึ้น

ผมเหลือบไปเห็นต้นมะยมออกลูกตกอยู่
ใกล้กัน แค่อ้อยปากพูดออกมา พี่ปราณีก็
จัดแจงหาถุงมาใส่ให้เสียอย่างนั้น ผมจึงต้อง
รับมาแบบรู้อยู่แก่ใจว่า ขืนกินหมดนี้ท่าจะ
ตกเครื่อง

ระหว่างที่ผมยกกล้องแหงนเพื่อถ่ายห่อถัง
พี่ปราณีพูดขึ้นมาว่า “มีถังนี้ชาวบ้านก็มีน้ำใช้
เพียงพอ สะอาด ไม่เหมือนลิบยี่ลิบปีกอน
ลำบาก”

ผมฟังแล้วพอจะจินตนาการออก...

อนุรักษ์พันธุ์ปลา

ตำบลดินดำนี้อุทิศไม่น้อย ที่มีพื้นที่ติดทางเขื่อนอุบลรัตน์ให้ได้อาศัยพึ่งพิง โดยเป็นแหล่งน้ำในเขตบ้านกุดตุ๊ก หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ซึ่งมีเขตติดต่อกับท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ที่นี้จึงเป็นแหล่งน้ำที่ชาวบ้านมาทำประมงเป็นช่องทางหนึ่งในการเลี้ยงชีพ

ผมเดินทางไปที่บ้านของอดีตกำนันอีกคนหนึ่ง คนนี้รับตำแหน่งต่อจากพ่อถวิล ชื่อ **ยุ่น สิทธิโสภณ** บ้านของแกอยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ซึ่งครั้งหนึ่ง เหล่าแกนนำหมู่บ้านเคยทำเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาไว้

อดีตกำนันยุ่นนั่งอยู่หน้าบ้านพอดีตอนที่ผมไปถึง แก่เชื้อเชิญให้ผมนั่งที่โต๊ะไม้รอบบ้าน เยียบสงบดี ผู้คนออกไปทำงานกันหมด ผมเห็นป้ายคณะกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาดูดอยู่ นั่นก็ล่วงเลยมาสามสี่ปีแล้ว

ผมถามพ่อยุ่นว่า ทำไมต้องอนุรักษ์พันธุ์ปลาด้วย แก่จึงเล่าย้อนไปเมื่อปี 2556 เป็นปีที่แห้งแล้ง น้ำในเขื่อนอุบลรัตน์ลดลง ชาวประมงจากที่อื่นต่างเข้ามา ด้วยหวังจะมาจับปลาที่นี้ คณะกรรมการทั้งสองหมู่บ้านกลัวว่าปลาจะหายไปหมด เลยกำหนดพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาขึ้นตั้งแต่ 26 พฤษภาคม 2556

ยุ่น ลิทธิโสภา

“น้ำมันแห้งปีนั้น คนก็ยังเข้ามา ไม่มีใครคุม จับปลาใหญ่ไม่ได้ ได้ปลาเล็กก็ยังดี ทีนี้ก็ใช้ตาข่ายถักกัน เลยประชุมผู้นำว่า ควรทำอะไรสักอย่าง เมื่อคุยกันแล้ว ก็ติดต่อหน่วยอนุรักษ์พันธุ์ปลาเขื่อนอุบลรัตน์ ขอจัดแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา ซึ่งทางหน่วยให้ความร่วมมือ และให้ทุนมา 4,000 บาท เอาไปซื้อไม้ไผ่ ทำกระชังกว้าง 18 เมตร ยาว 18 เมตร แล้วก็ประสานขอพันธุ์ปลาจากหน่วยอนุรักษ์พันธุ์ปลา อบต.ดินด้า เอาพันธุ์ปลานิล ปลาในปลาตะเพียน มาลงในกระชัง แล้วก็มีการขุดนอกกว้าง 100 เมตร ยาว 100 เมตร ครอบไว้ อีกชั้น สร้างบ้านให้ปลาอยู่” พ่อยุ่นอธิบาย ส่วนผมพยายามนึกภาพตาม

เมื่อมีเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา แก่นานในเวลานั้นก็ต้องคอยประชาสัมพันธ์ และตรวจตราเพื่อให้ชาวประมงทั้งในและนอกหมู่บ้านรับทราบ โดยกำหนดค่าปรับไว้ 500

บาท หากมีการรุกร้าแนวเขต

“แต่ 500 คนไม่ค่อยเกรง เลยต้องเปลี่ยนเป็น 5,000 บาท” พ่อยุ่นบอก

เมื่อพันวิฤตในปีนั้นมาได้ ก็ยังคงกำหนดเขตอนุรักษ์เดิมไว้ แต่กำหนดช่วงระยะเวลาชัดเจน ตั้งแต่ 14 กรกฎาคม ไปจนถึง 14 ตุลาคม โดยหน่วยอนุรักษ์พันธุ์ปลาเขื่อนอุบลรัตน์จะจัดเวรยามลาดตระเวนในช่วงเวลาดังกล่าว

พ่อยุ่นเสริมว่าปีนี้จะทำแนวเขตใหม่ด้วยของเดิมนั้นชำรุดหมดแล้ว ในช่วงนี้คณะกรรมการทั้ง 29 คน กำลังหารือกัน รวมถึงหางบประมาณมาซื้อไม้ไผ่เพื่อทำแนวเขต

สายนี้นั้นคือชีวิตของคนที่นี่ พ่อยุ่นกล่าวเช่นนั้น แกแนะนำให้ผมไปเดินดู ผมมีคิวไปเที่ยวเล่นในตอนเย็นพอดี เลยขอเก็บไว้เล่าให้ฟังตอนหลัง...

การศึกษา ‘วิชาชีวิต’

Education

ผมมีคิวไปเยี่ยมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดย
ก็อบเลือกให้ผมมายังศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
บ้านหนองพุ่มโนนสวรรค์ ในสมุดบันทึก ผม
จดไว้ว่าที่นี่มีทั้งหมด 3 แห่ง แบ่งกันดูแลตาม
กลุ่มบ้าน ก็อบเสาวว่า อบต.ดินด่างก็มีความคิด
ที่จะรวมทั้งหมดไว้ทีเดียว แต่การจัดการถือว่า
ยากอยู่ เพราะผู้ปกครองไม่สะดวก อาจต้อง
จัดหารถรับส่ง จึงยังไม่น่าจะเกิดขึ้น...

ใจนิมิตเทศ

แห่งความสำเร็จ

ศูนย์โคมสวรรค์ สภ. ต.บ้านก้น เขต 5

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านหนองทุ่มโนนสวรรค์

ความโชคดีอย่างหนึ่งของผม คือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองทุ่มโนนสวรรค์จะปิดภาคเรียนในเร็ววันนี้ ขณะที่เด็กโตปิดภาคเรียนหมดแล้ว ภาพกว้างซึ่งเป็นพื้นที่ของโรงเรียนบ้านหนองทุ่มโนนสวรรค์จึงนิ่งสนิท คงเหลือไว้เพียงลุ่มเสียงเจื้อยแจ้วของเด็กเล็กในอาคารชั้นเดียวกะทัดรัด ผมเดินเข้าไปทักทาย

ครูผู้ดูแลเด็กสองคนสาละวนอยู่กับเจ้าตัวเล็กเกือบ 30 คน แต่ละคนวิ่งชนกันตามประสา แม้กระทั่งช่วงที่ **บุษบา โพธิ์ตา** ครูผู้ดูแลเด็กปลีกตัวมานั่งพูดคุย ก็มีวายเจ้าตัวเล็กสี่ห้าคนตามมานั่งใกล้ชิด แต่ละคนสนใจกล้องในมือผม โดยเฉพาะตอนที่ผมยกขึ้นถ่าย พวกเขาเฝ้าดูสนใจ ฉีกยิ้มกว้างเป็นพิเศษ

ผมรู้ว่าที่นี่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองทุ่มโนนสวรรค์เปิดทำการเมื่อปี 2550 เป็นศูนย์ภายใต้ความดูแลของ อบต.ดินดำ ซึ่งได้รับงบอาหารกลางวัน อาหารเสริมนม และอุปกรณ์การเรียน จากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ขณะที่อีกสองศูนย์ยังอยู่กับการบริการศาสนา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ศูนย์แห่งนี้รับเด็กจากสองหมู่บ้าน คือบ้านหนองทุ่ม หมู่ที่ 2 และบ้านโนนสวรรค์ หมู่ที่ 6 ทั้งสองแห่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ มีประชากรรวมกันประมาณ 600 คน ในแต่ละปีมีเด็กเข้าเรียนเฉลี่ย 30 คน

“แล้วเด็ก ๆ อายุเท่าไรบ้างครับ” ผมถาม
พลางช่วยเจ้าตัวเล็กประคองกล้องไว้ในมือ

“อายุ 2-4 ขวบ เรามีห้องเดียว เวลา
ทำกิจกรรมก็แยกตามอายุ อายุ 2-3 ขวบ
และ 3-4 ขวบ โดยมีครู 3 คนคอยดูแล”
ครูบุษบาตอบ

ส่วนหลักสูตรของที่นี่ เป็นหลักสูตรของ
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย
4 สาระการเรียนรู้ และ 6 กิจกรรมส่งเสริม
ทักษะ นอกเหนือจากหลักสูตรทั่วไปแล้ว
เด็กยังได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของ
ตัวเอง โดยครูบุษบาบอกว่า ในแผนการเรียน
การสอน มีบางสัปดาห์ที่เชิญปราชญ์ชาวบ้าน
มาสอนจักสาน ทอเสื่อ

“เด็ก ๆ ก็หัดทำ อาจจะไม่ได้เป็นชิ้นเป็นอัน

แต่ก็สนุกสนานไปตามประสา ครูเองก็ได้
เรียนรู้ไปด้วย” ครูบุษบากล่าว

ไม่เพียงเท่านั้น ในวันสำคัญ เด็ก ๆ ยังได้
ไปเรียนรู้นอกสถานที่ อย่างไปวัดในวันสำคัญ
ทางศาสนา หรือบางวันก็เข้าไปในหมู่บ้าน
ดูชาวบ้านเลี้ยงหมู ปลูกพืชผักสวนครัว

“เราเดินไปกัน ออกกำลังกายไปในตัว
แต่กับวันสำคัญอย่างวันแม่ วันพ่อ เราเชิญ
ผู้ปกครองมาร่วมถึงในศูนย์ แล้วในปีหนึ่งจะ
มีกิจกรรมใหญ่ ที่ร่วมกันทั้ง 3 ศูนย์ที่ อบต.
ดินด้า” ครูบุษบาเล่า

ผมมองลอดประตูเห็นโรงอาหารขนาดย่อม
อยู่ด้านหลัง เลยถามถึงอาหารการกินของ
เด็ก ๆ ครูบุษบาบอกว่า ที่นี่ครูเตรียมอาหาร
กันเอง เข้ามาต้องเตรียมเครื่องไว้ มีเวลา

บุษบา โพธิ์ตา

ก็ต้องรีบทำ อาหารมีตั้งแต่ข้าวต้ม ข้าวผัด ต้มจืด ไข่พะโล้ เกะเพราะหมูสับ

หัวข้อถัดมาคือชุดนักเรียน วันนี้ผมเห็นเด็ก ๆ ใส่ชุดพละ ครูบุษบาจึงไล่ให้ฟัง วันจันทร์ เด็กใส่ชุดนักเรียน วันอังคาร เด็กใส่ชุดพละ วันพุธ เด็กใส่ชุดนักเรียน วันพฤหัสบดี เด็กใส่ชุดพละ และวันศุกร์ เด็กใส่ชุดไทยโจงกระเบน ฟังแล้วผมก็รู้สึกเสียดายที่ไม่ตรงวันศุกร์

“ครูต้องมารอรับเด็กตั้งแต่เจ็ดโมงเช้า ป้ายสามโมงผู้ปกครองทยอยมารับเด็ก เปิดปีการศึกษากลางเดือนพฤษภาคม แล้วปิดกลางปีการศึกษาในเดือนตุลาคม ประมาณสองสัปดาห์ และปิดปีการศึกษาประมาณวันที่ 31 มีนาคม” ครูบุษบากล่าวเสริม เมื่อเห็นว่าผม

สมาธิหลุด ผลอเล่นกับเจ้าตัวน้อยเสียเพลิน

ผมถามครูบุษบาอีกว่า ทำไมทาง อบต. ดินดำ ไม่รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสามแห่งไว้ด้วยกัน

“อบต.ดินดำเคยหาหรือเรื่องนี้ แต่ผู้ปกครองบางคนไม่สะดวกเดินทาง เลยยังไม่เกิดขึ้นแล้วศูนย์แห่งนี้ก็เคยประชาคม เพื่อสร้างศูนย์ที่เป็นเอกเทศ นำเข้าข้อบัญญัติแล้วแต่ยังไม่มีการตั้งศูนย์เลยยังต้องอยู่กับโรงเรียน” ครูบุษบาอธิบาย

“แต่พอเด็กเลื่อนชั้นก็ไม่ต้องไปไหนไกล เพราะโรงเรียนอยู่ข้างๆ กัน” ผมพูดถึงข้อดีของศูนย์

ครูบุษบาหัวเราะ ขณะที่เจ้าตัวเล็กเริ่มจะแย่งอาชีพผมอย่างจริงจัง จังๆ เสียแล้ว...

เศรษฐกิจชุมชน

Community's economy

ช่วงนี้แรงงานไหลเข้าสู่ไร่อ้อยกันหมด เรียกว่าค่อนข้างคึกคักกันทีเดียว เพราะปีนี้ อ้อยราคาดี ถือว่าซดเซยปีที่แล้วได้ เห็นเกษตรกรยิ้มแย้มแจ่มใส ผมเองก็รู้สึกดีใจตามไปด้วย ยิ่งกับบางคน ขยันขันแข็ง ทำเกษตรอย่างเดียวไม่พอ ยังทำอย่างอื่นอีก เชื้อลี ผมเห็นมาแล้วกับตาตัวเอง...

โรงน้ำดื่มชุมชน

ผมเห็นพี่ ชำนาญ ผ่านพูล ตั้งแต่ตอน
คุยกันเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล
ดินดำ แต่เพิ่งมารู้ว่าเขาเป็นประธานโรงน้ำดื่ม
ชุมชนบ้านโนนสวรรค์

เท่าที่ได้ยินมา โรงน้ำดื่มชุมชนแห่งนี้
เกิดขึ้นจากเงินประชารัฐ 500,000 บาท ซึ่ง
หมู่บ้านส่วนใหญ่เลือกทำตุ๊กตน้ำหยอดเหรียญ
มีเพียงบ้านหนองท่ม หมู่ที่ 2 และบ้านโนน-
สวรรค์ หมู่ที่ 6 ที่เลือกทำโรงน้ำดื่ม ด้วยเห็น
ว่าเป็นกิจการที่ต่อยอดได้ และมีความยั่งยืน

หัวใจของการทำโรงน้ำดื่ม คือการให้
ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ เริ่มจากการ
ลงขันลงทุน หุ้นละ 100 บาท ไม่เกินคนละ
10 หุ้น โดยบ้านโนนสวรรค์มี 99 ครั้วเรือน
ประชากร 423 คน ได้หุ้นรวมทั้งหมด 377 หุ้น

เงินจำนวน 537,700 บาท ทางหมู่บ้าน
นำมาปรับศาลากลางบ้าน กันส่วนหนึ่งเป็น

โรงผลิตน้ำ ซื้อเครื่องกรองน้ำระบบยูวี ถึง
พลาสติกความจุ 20 ลิตร และขวดพลาสติกใส

โรงน้ำดื่มมีคณะกรรมการจำนวน 6 คน
ทุกคนเป็นแรงงาน โดยแบ่งเวรประจำวัน
ทำงานผลิตน้ำช่วงเช้า และขายในช่วงเวลา
เดียวกัน

“เราเพิ่งเปิดเมื่อ 13 กรกฎาคม 2559
ตอนนี้เราผลิตน้ำตามออเดอร์ เพราะยังไม่มี
ตราสัญลักษณ์ อย. เลยยังไม่สามารถส่งขาย
ทั่วไปได้” พี่ชำนาญเล่า

เวลานี้โรงน้ำดื่มชุมชนจึงบริการคนใน
ชุมชนเป็นหลัก และมี อบต.ดินดำคอยอุดหนุน
สั่งน้ำดื่มจากที่นี่ ในยามที่มีกิจกรรม

ผมหยิบน้ำดื่มที่พี่ชำนาญส่งมาให้ชิมดู
ยิ่งอากาศร้อนแบบนี้ น้ำเย็นๆ มีค่ายิ่งกว่าทอง
พี่ชำนาญเล่าต่อไปว่า เพื่อกระตุ้นชาวบ้าน
อีกต่อ โรงน้ำดื่มชุมชนจึงมีถึงให้ยืมครั้วเรือน

ชำนาญ ผ่านพูล

ละหนึ่งถึง ถ้าอยากได้เพิ่ม ซื้อโบละ 100 บาท มาเติมเองคิดค่าน้ำเพียง 5 บาท ผิดกับไปซื้อจากร้านค้า ที่คิดราคาถึง 15 บาท

นอกจากนี้ยังมีน้ำขวดพลาสติกใส ซึ่งมีอยู่สองขนาด คือความจุ 300 มิลลิลิตร จำหน่ายโหลละ 30 บาท และ 600 มิลลิลิตร จำหน่ายโหลละ 40 บาท ถ้าสั่ง 20 โหลขึ้นไป ลดให้โหลละ 5 บาท

แม้ยังดำเนินการไม่ครบปี แต่ทางโรงน้ำดื่ม ร่างกฎระเบียบเรื่องการปันผลไว้แล้ว แบ่งเป็นปันผลค่าหุ้น ร้อยละ 50 สมทบกองทุน ร้อยละ 20 คณะกรรมการ ร้อยละ 20 และเงินสาธารณประโยชน์ อีกร้อยละ 10

ร้อยละ 20 ในส่วนของคณะกรรมการ จัดสรรเป็นค่าแรงกรอกน้ำ โดยบรรจุขวดพลาสติก ได้โหลละ 5 บาท บรรจุน้ำถึง 20 ลิตร ได้ถังละ 1 บาท

ผมถามพี่ชำนาญว่า มีรถบริการส่งไหม แก้วว่าส่วนใหญ่ชาวบ้านมาเติมที่โรงน้ำดื่มเอง ยกเว้น อบต.ดินด้า ที่สั่งมาก จะจ้างรถอีแต่นไปส่ง ส่วนรถรับส่งของโรงน้ำเองต้องรออีกสักระยะ

“เราส่งน้ำไปให้มหาวิทยาลัยขอนแก่น ช่วยตรวจวัดคุณภาพ และให้การรับรองว่าน้ำนี้ดื่มได้ แล้วก็รอสาธารณสุขอำเภอมาตรวจเพื่อขอตราสัญลักษณ์ ถ้าได้มาแล้ว เราจะนำออกขายมากขึ้น แต่ตอนนี้ต้องมาซื้อกันไปก่อน หมู่บ้านอื่นก็มาซื้อได้” พี่ชำนาญทิ้งท้าย

ผมขอให้พี่ชำนาญพาทัวร์โรงน้ำดื่ม เห็นถึงฟักต่อเข้าเครื่องกรอง แล้วกรองยูริกก่อนกรอกลงใส่ภาชนะ ผมว่าเข้าท่าดี

“ถ้าได้ตราสัญลักษณ์มาแล้ว จะติดยี่ห้อว่าอะไรครับ” ผมถาม

“น้ำดื่มโนนสวรรค์” พี่ชำนาญกล่าวเช่นนั้น...

กลุ่มเลี้ยงโค

จากโรงน้ำดื่มบ้านโนนสวรรค์ ผมต้องรีบเดินทางมาฟาร์มโทพันธ์ ด้วยเจ้าของฟาร์มมีฐานะต้องไปหาหมอ ทางเข้าฟาร์มมีถนนทอดยาวเข้าสู่ตัวฟาร์ม สองฟากซ้ายขวาเป็นทุ่งหญ้า แต่ตอนนี้แคดร่อน เจ้าของจึงไม่ได้ปล่อยให้วัวออกมากินหญ้า

ตรงฟาร์มมีบ้านหนึ่งหลัง ผมพบ บุญเลิศ โทพันธ์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนดินดำวังชัยวิทยา เกษียณออกมาแล้ว นับอายุตอนนี้ได้ 75 ปี ภายในบ้าน ผมยังพบแม่บ้านของลุงบุญเลิศด้วย แก่จัดน้ำท่ามาต้อนรับ แล้วกลับไปทำกิจธุระ ผมถือโอกาสนั่งลงตรงแคร่ ใกล้กับที่ลุงบุญเลิศนั่ง

คนที่นี้เลี้ยงวัวกันมาก ผมเข้าใจอย่างนั้น แต่ลุงบุญเลิศว่า ตอนนี้มีไม่มากเท่าเมื่อก่อน

แล้ว ผมเลยถามลุงว่าเริ่มเลี้ยงวัวมาตั้งแต่เมื่อไร

“ปู่ตายายเลี้ยงวัวมา ผมเองโตมาเป็นครู แต่ก็เลี้ยงวัวไปด้วย เป็นประสบการณ์ส่วนตัว แต่ช่วงหลังมาตั้งกลุ่มเพราะมีปัญหา ชาวบ้านส่วนใหญ่เขาไม่เข้าใจวิธีการเลี้ยงวัว เคยเลี้ยงแบบไหนมา ก็ทำแบบนั้น ที่เจอมากคือไม่บริหารเวลา ไม่วางแผน บางคนมีวัวตัวเดียวแต่เสียเวลาไปเลี้ยงทั้งวัน แทนที่จะทำคอกเกี่ยวหญ้ามาทิ้งไว้ แล้วเอาเวลาไปทำอย่างอื่น บางคนเลี้ยงวัวแล้วฝ่ายฟอม ส่งตลาดไม่ได้ บางคนก็เอาไปทิ้งไว้ในที่นา วัวไม่ได้กินน้ำ ผมไม่เห็นด้วย เหมือนเราไปทรมานมัน เลี้ยงเขาต้องเลี้ยงให้ดี” ลุงบุญเลิศตอบ จังหวะจะโคนในน้ำเสียงเหมือนครูไม่มีผิดเพี้ยน

นั่นเป็นที่มาให้ลุงบุญเลิศปรึกษากับ นายกองค้การบริหารสวนตำบลดินดำ จนเกิดการประสานไปยังปศุสัตว์อำเภอ ทางปศุสัตว์เข้ามาเห็นคอกวัวของลุงบุญเลิศ จึงเลือกที่นี่เป็นตัวอย่างในการเลี้ยง แล้วตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เลี้ยงวัว โดยลุงเป็นเลขานุการกลุ่ม เมื่อมีปัญหา ก็ประสานไปที่ปศุสัตว์อำเภอ และให้ลุงบุญเลิศเป็นผู้แนะนำ

“สมาชิกภายในตำบลดินดำมีอยู่ 40 กว่าคน แล้วก็ยังมีตำบลอื่นที่มาร่วมกับเรา โดยข้อแม้คือต้องมีใจรัก เปิดกว้าง พุดคุยกัน ถ้าคนไหนเลี้ยงวัวแบบทารุณ ตีวัว กลุ่มไม่รับ ต้องยอมรับเงื่อนไขนี้ได้” ลุงบุญเลิศอธิบาย

ผมได้โอกาสถามต่อ นอกจากปัญหาเรื่องการเลี้ยงแล้ว ยังมีเรื่องอะไรอีกบ้าง

“เรื่องผสมพันธุ์ ส่วนใหญ่ใช้วิธีโบราณ คือผสมตัว ซึ่งเสี่ยงต่อโรคติดต่อ ทางปศุสัตว์มาให้ความรู้เรื่องการผสมเทียม ผมเองพอมี

ความเชี่ยวชาญ เลือกพ่อพันธุ์ตัวสมบูรณ์ แม่พันธุ์ตัวไหนดีดูลูกยาก ผมเสนอให้สมาชิก ขายมาให้ผมลอง แค่อายายแพงจนเกินไป” เจ้าของฟาร์มกล่าว

ฟาร์มโทพันธ์จึงเป็นศูนย์กลางในการกระจายความช่วยเหลือ เช่น กระจายต่อวัคซีน พันธุ์หญ้า อาหาร ที่ได้รับจากปศุสัตว์อำเภอ โดยลุงบุญเลิศมีลูกมือตามหมู่บ้านคอยกระจายข่าวสาร นอกจากนี้ ในยามที่สมาชิกขอความช่วยเหลือ จะมีตัวแทนไปช่วยแก้ไขปัญหา แต่ถ้าเกินความสามารถ ลุงบุญเลิศจะแจ้งไปที่ปศุสัตว์อำเภอ

ส่วนเรื่องตลาด กลุ่มไม่ได้จัดการเรื่องนี้ แต่สมาชิกมาขอคำปรึกษาจากลุงบุญเลิศได้ เพราะผู้ที่เลี้ยงวัวมานานจะสามารถคำนวณน้ำหนักวัวได้

“แต่ก่อนมีเชือกเส้นหนึ่ง ใช้วัดน้ำหนักได้ ทั้งวัวเป็น วัวตาย หมูเป็น หมูตาย ต้องวัดที่หน้าอก ถ้าวัวเป็นน้ำหนักเท่านี้ วัวตายหนัก

(ขวา) บุญเลิศ ไทพันธ์

เท่านี้ แต่ตอนนี้เชือกวัดหาย อาศัยดูแล
ประเมินทางสายตาเอา ชาวบ้านส่วนใหญ่จะ
เลี้ยงวัวเนื้อ ขายน่าหนัก ทุกวันนี้ก็ดีขึ้น มี
พรรคพวก พี่พวอาศัยกัน” ลุงบุญเลิศเล่า

วัวของฟาร์มนี้แตกต่างจากที่อื่น เพราะ
เป็นวัวพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ ซึ่งตัวหนึ่งมีราคาสูง
ขายยาก ถ้าแรงรีบก็จะขาดทุน ส่วนเคล็ดลับ
การเลี้ยงวัวของลุงบุญเลิศ เข้ามาจะยังไม่
ปล่อยวัวออกไปที่ทุ่งหญ้า เพราะน้ำค้างยังไม่
แห้ง อาจเกิดพยาธิ หรือมีอาการท้องอืด
ให้กินฟางแห้งก่อน เมื่อหญ้าแห้งในช่วงบ่าย
ค่อยปล่อยออกทุ่ง

“นอกจากฟางแห้งแล้ว ยังมีหญ้าเนเปียร์
กินรีสีม่วง ที่ผมปลูกไว้ รอนแห้งดี ก็ไปเกี่ยว
มาให้วัวกิน แล้วออกไปทำงานอย่างอื่นได้
แล้วก็ยังีมีพวกอาหารเสริมอย่างรำขี้
เจ้าของฟาร์มเผยแพร่เคล็ดลับ

ผมถามลุงบุญเลิศว่าหมอนัดก็โมง
ด้วยกลัวรบกวนเวลาเกินไป แกว่าต่อได้อีกสัก

เล็กน้อย ผมเลยได้โอกาสเข้าไปดูวัวพ่อพันธุ์
แม่พันธุ์ แต่ละตัวสูงใหญ่ หูยาว ลุงบุญเลิศ
บอกว่า ตอนนี้อยู่อยู่ 7 ตัว ผมถ่ายภาพ
และเดินออกจากคอกมา จากนั้นขอถ่ายรูป
ทั้งสองคนเก็บไว้

ภายในฟาร์มของลุงบุญเลิศยังมีบ่อน้ำ
มีร่มเงาจากต้นไม้ใหญ่ ผมนั่งเล่นอยู่ครู่หนึ่ง
แล้วบังเอิญแฉกถึงเรื่องกองทุนภายในกลุ่ม
ขึ้นมาได้ จึงเล่าให้ฟังว่าแต่ละปีจะมีการ
ประชุมหนึ่งครั้ง สมาชิกต้องเสียเงินค่าบำรุง
กลุ่ม 20 บาทต่อคน กับเงินสะสมคนละ 100
บาทต่อปี เงินจำนวนนี้นำออกปล่อยกู้ฉุกเฉิน
ครั้งละ 1,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน
และในอนาคตยังมีแผนว่า จะนำเงินไปซื้อ
อาหาร ยารักษา มาขายเอากำไรกันนิดหน่อย
เพื่อให้กลุ่มอยู่ได้

ผมมองดูนาฬิกา ใกล้เคียงเวลาที่ลุงบุญเลิศ
ต้องไป จึงถือโอกาสกล่าวคำลา...

กลุ่มแม่บ้านร่วมใจพัฒนา

(จากซ้าย) ดารา บุญมาซารี, น้อย พิมพ์ศรี และลำราญ ภูมิภูเขียว

ที่บ้านวังชัย หมู่ที่ 5 นอกจากกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้านวังชัย ก็มีกลุ่มแม่บ้านร่วมใจพัฒนานี้แหละ เป็นกลุ่มองค์กรที่ช่วยเหลือคนในชุมชน ผมเดินมาที่วัดวังชัยพัฒนาราม วัดของหมู่บ้านเล็กๆ ที่มีชุมชนอยู่ยิ่งใหญ่ ทำจากไม้ ตกแต่งด้วยสีลึนสดใสสวยงาม เป็นความภาคภูมิใจของคนที่นี่

ในศาลาการเปรียญ มีกลุ่มแม่บ้านมารออยู่แล้ว ทั้ง **น้อย พิมพ์ศรี** ประธานกลุ่มแม่บ้านร่วมใจพัฒนา **ลำราญ ภูมิภูเขียว** และ **ดารา บุญมาซารี** สมาชิกอีกสองคน ทั้งหมดนั่งอยู่ที่โต๊ะใต้พัดลม

ผมดูจากลักษณะโดยรอบ ที่นี้น่าจะยังไม่ใช้ตัวอย่างเป็นทางการ แม่น้อยบอกกับผมว่า ที่นี้เป็นที่พักสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านบริจาคที่ดินให้ เรียกว่าเป็นนาบุญของบ้านวังชัย แต่ชาวบ้านก็ตั้งใจช่วยพระสร้าง ขยับขยายต่อไปในอนาคต อย่างชุมชนประตูกี้เพิ่งทำผ้าป่าสร้างเสร็จกันไปเมื่อปีกลาย

เข้าเรื่องของกลุ่มแม่บ้านร่วมใจพัฒนา แม่น้อยเล่าด้วยภาษาถิ่น สมาชิกทั้งสองช่วยกันเสริมคนละนิดคนละหน่อย มีแซวกันเองด้วย

แต่เดิมพวกเธอเป็นกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง ขยับมาเป็นกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ แล้วก็มาเป็นกลุ่มทำขนม ที่เปลี่ยนมาหลายครั้ง เพราะทำแล้วไม่มีตลาดรองรับ ไม่มีคนนำไปขาย ต้องขายกันเองภายในหมู่บ้าน

จนในปี 2553 กลุ่มรวมเงินที่เหลือจากกิจกรรมต่างๆ ได้ราว 20,000 บาท จึงนำไปซื้อถั่ว ขาม เต่าแก๊ส เต็นท์ และเก้าอี้ เพื่อมาปล่อยเช่า โดยจัดเป็นชุดเล็ก ชุดใหญ่

“ชุดเล็ก 500 บาท ไม่มีเต็นท์ เครื่องครัว เต่าแก๊ส ชุดใหญ่ 1,000 บาท ครบหมด เต็นท์ 2 หลัง เก้าอี้ 100 ตัว โต๊ะกลม โต๊ะยาว อย่างละ 10 ตัว ตอนนั้นเพิ่มเก้าอี้เป็น 200 ตัวด้วย ส่วนพวกจานชาม ซึ่งมักจะหาย กลุ่มเลยกำหนดค่าปรับไว้ใบละ 50 บาท เพื่อให้เขาระวังและ

นับให้ ส่วนถ้าเป็นทัพพี หม้อ อันนี้ให้ซื้อ
มาคืน” แม่น้อยไล่ให้ผมเข้าไป

ยุคแรกเริ่มนั้น ทั้งสามบอกว่าขายดิบ
ขายดี ด้วยเป็นหมู่บ้านแรกที่ทำกิจการแบบนี้
เลยพอมีเงิน แต่หลังจากที่คนบ้านอื่นเข้าไป
เห็นรูปแบบก็เอาทำไปบ้าง ต้องรองานชนกัน
ถึงจะมาหาพวกเขา

“ช่วงหลังปล่อยให้เขาเป็นชุดไม่เวิร์กแล้ว
แยกให้เขาไป โดยเฉพาะเต็นท์ โต๊ะ และเก้าอี้
คนมาเช่ามาก คิดราคาเต็นท์หลังละ 150 บาท
เก้าอี้ ตัวละ 2 บาท โต๊ะยาว หรือโต๊ะกลม
ตัวละ 10 บาท” พี่ดาราชวยเล่า

ส่วนผลกำไรที่ได้มานั้น แม่น้อยบอกว่า
ตอนแรกแบ่งให้กรรมการ ร้อยละ 5 แต่ตอนนี้
กรรมการทำงานฟรี เพราะรายได้ไม่ดี เลยเก็บ
เงินไว้ใช้ในกิจการสาธารณประโยชน์ของ
หมู่บ้าน

“มอบให้วัด ทำบุญ วันเด็กซื้อขนมมาแจก
ทำความสะอาดหมู่บ้าน กินข้าวกัน” พี่ดาราชวย

เสริมบ้าง

ตอนนี้กลุ่มมีเงินกองกลางอยู่ 40,000
กว่าบาท เมื่อพิจารณาถึงแง่มุมทางธุรกิจ
แม่น้อยเห็นว่ากลุ่มต้องมีของมากกว่านี้
เรียกว่าให้ครบวงจรไปเลย

“เราอยากได้เครื่องเสียง เพื่อให้เขา
แถมนักร้องด้วย แม่ร้องให้” แม่น้อยกล่าว
พาให้ผมหัวเราะชอบใจ

สำหรับชุมชนบ้านวังชัย กลุ่มนี้บริการฟรี
ไม่คิดค่าใช้จ่าย ส่วนเจ้าภาพถ้าจะมอบเงิน
บำรุงกลุ่มเป็นน้ำใจ ใส่ของมา กลุ่มจะรับไว้
เพราะเงินส่วนนี้ถือเป็นของหมู่บ้าน ได้ใช้
ประโยชน์ร่วมกัน

ผมถ่ายรูปทั้งสามคน แล้วถามถึงคนอื่น ๆ
ว่าหายไปไหน แม่น้อยตอบว่าลงไร่อ้อยกันหมด
ช่วงนี้ มีทั้งที่ทำเอง กับไปรับค่าแรงรายวัน
ผมเดินถ่ายบรรยากาศรอบๆ ต่ออีกหน่อย
แม่น้อยว่าอย่าลืมถ่ายซุ้มประตูดัดให้ด้วย
ผมหัวเราะออกมา...

อย่างไรเสียชุมชนเกษตรกรรมก็ขาดปุ๋ยไม่ได้ ผมมาเยี่ยมชมโรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ตั้งแต่วันที่มาเยี่ยมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านกุดดุก หมู่ที่ 4 โดยโรงปุ๋ยอยู่ห่างไป 100 เมตร และคนที่พามากก็ไม่ใช่ใครที่โหน ถวิล กัญยาวงษ์ คนเดิม

โรงปุ๋ยที่นี้กว้างขวางดี แต่ช่วงนี้หยุดผลิตชั่วคราว เพราะฝนตก พ่อถวิลบอกว่า โรงปุ๋ยแห่งนี้ตั้งขึ้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2546 เนื่องจากบ้านกุดดุกเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย เลี้ยงควายกันมากเป็นอันดับ 2 ของอำเภอภูเวียง เมื่อมีควายจำนวนมาก ก็มีมูลมากเป็นธรรมดา

“ตอนนั้นมีคนเข้ามาแนะนำให้เราขอโครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์กับทางสถานทูตเยอรมัน ซึ่งก็ได้รับการตอบรับ ทางสถานทูต

ให้เงินมา 600,000 บาท” พ่อถวิลเท้าความเงินจำนวนนั้นใช้สร้างอาคาร 300,000 บาท ที่เหลือนำไปซื้อเครื่องผสม เครื่องปั้นเม็ดแบบจาน ทรายซัง เครื่องเย็บกระสอบ โดยระหว่างที่ตัวอาคารกำลังก่อสร้าง ทางแกนนำเดินทางไปศึกษาดูงานผลิตปุ๋ยที่หมู่บ้านศิระชะโศก จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยที่นั่นมีโรงปุ๋ยอัดเม็ดขนาดใหญ่

เมื่อกลับจากดูงาน จึงดำเนินการคัดเลือกกรรมการ 8 คน พร้อมกับเปิดรับสมัคร โดยให้ร่วมลงทุน หุ้นละ 50 บาท คนละไม่เกิน 20 หุ้น ได้ผู้ร่วมอุดมการณ์มากถึง 130 คน ทางคณะกรรมการนำเงินหุ้นมาเป็นกองกลางสำหรับซื้อวัตถุดิบ เพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดจำหน่าย โดยกระสอบหนึ่งบรรจุ 50 กิโลกรัม ขายกระสอบละ 150 บาท

กระทั่งปี 2550 ทางกลุ่มได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อรองรับการอุดหนุนจากทางภาครัฐ โดยมีสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยมาเยี่ยมชม และเห็นว่าที่นี่มีคุณสมบัติพร้อม จึงนำเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยแบบใช้น้ำมันมาให้ แล้วยังมีเครื่องผสม เครื่องตีป่น ตาซัง และเครื่องกลบกอง

นอกจากนั้น ฟอถวิลเล่าว่า ทางสถาบันมาช่วยวิเคราะห์ปุ๋ยและดินของชาวบ้านพบว่าดินมีสภาพแฉะ ความเป็นกรดสูง เลย์นำปุ๋ยยูเรียสูตร 46-0-0 มาผสม กลายเป็นปุ๋ยที่ฟอถวิลเรียกว่า ปุ๋ยอินทรีย์เคมี

“ส่วนผสมเดิมเราเป็นอินทรีย์ทั้งหมด ใช้มูลควาย รำอ่อน แกลบดำ น้ำหมักชีวภาพ

โดโลไมต์ น้ำ เศษพืช โดยพวกใบไม้กิ่งไม้นี้เอา พด.1 ช่วยย่อยสลายก่อนหนึ่งเดือน ค่อยเอามาผสม แล้วยังเติมปุ๋ยยูเรียสูตร 46-0-0” ฟอถวิลอธิบาย

สมาชิกมาเพิ่มหุ้นได้ทุกปี ตามความสมัครใจ ด้วยมีแรงจูงใจจากเงินปันผลในเดือนสิงหาคม โดยผลกำไรแต่ละปี กลุ่มจัดสรรปันผลให้ร้อยละ 20 เฉลี่ยคืนผู้ซื้อกระสอบละ 10 บาท และมีสวัสดิการกรณีสมาชิกเสียชีวิต มอบให้ 1,000 บาท

“ถ้าคนไม่เป็นสมาชิก จะไม่ได้รับเงินเฉลี่ยคืนครั้งนี้” ฟอถวิลกล่าว

บ้านกุดดุกเป็นหมู่บ้านแฝด ฟอถวิลเล่าว่าสมาชิกส่วนใหญ่มาจากสองหมู่บ้านนี้ รวมกัน

พลวิธ กันยาวงษ์

136 คน ปัจจุบันกลุ่มขายปุ๋ยให้เกษตรกรในตำบลดินดำ กระจายรอบละ 400 บาท ผมถามต่อว่าทำไมราคาสูงขึ้นจากแต่ก่อนนัก พลวิธตอบว่า ช่วงหลังคนเลี้ยงสัตว์น้อยลงมาก จากเดิมที่เคยซื้อมูลสัตว์ถุงละ 15 บาท เดียวนี้ราคา 30 บาทเข้าไปแล้ว

สำหรับรอบการผลิตแต่ละปี อยู่ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ผมมาในเดือนมีนาคม แต่สายงานการผลิตหยุดไปชั่วคราว เพราะฝนตกลงมาไม่กี่วันก่อน อากาศชื้นแบบนี้ ปุ๋ยที่ผสมไว้บนพื้นปูนก็ชื้นตาม ที่จริงต้องไปตากให้แห้งอีกครั้ง แต่ทีมงานตั้งใจจะสาธิตปั้นเม็ดปุ๋ยให้ผมดู ผมเลยบอกว่าทำให้ดูนิดเดียวก็พอ

“เครื่องปั้นเม็ดแบบใช้น้ำมันนี้ใช้ง่าย ใส่ปุ๋ยลงไป เครื่องจะทำงานเอง เม็ดที่ได้จะเป็นแท่งกลมยาว เหมือนอาหารปลา ต่างกับแบบจาน” พลวิธอธิบาย

ผมมองไปที่เครื่องปั้นแบบจานวงกลมใหญ่ นึกสงสัยว่าต่างกันอย่างไร พอบอกว่าสงสัยเท่านั้นแหละ ทีมงานจัดแจงเสียบไฟเพื่อให้อุปกรณ์ทำงาน แล้วอธิบายให้ผมฟังว่า เมื่อใส่ส่วนผสมลงไป ต้องเติมน้ำให้ได้สัดส่วน คอยสังเกต เพราะถ้าคนไม่รู้ ไม่มีความชำนาญ ปุ๋ยจะไม่เป็นเม็ด

“ตอนที่อัดเครื่องปั้นแบบจาน พอเดินสายไปสาธิตการปั้นทั่วเลย” พลวิธทิ้งท้าย...

หน่อไม้- ไร่สวนฤดู

ดูมาแล้วก็หลายอย่าง แต่ก็ยังมีอะไร น่าสนใจให้ค้นหาอีกในตำบลดินดำ ผมเดินทาง ต่อมาที่สวนไผ่ ซึ่งตั้งอยู่ในบ้านกุดดุก หมู่ที่ 4 ผมเห็นต้นไผ่สูงชะลูดอยู่ข้างหน้า เรียงราย จนลายตาไปหมด ด้านหน้าผมเห็นกิ่งพันธุ์ ตั้งเรียงราย ทั้งหมดนี้ผมคิดว่าเอาไว้อขาย ผมเดินทะลุเข้าไปในสวนไผ่ ข้างในนี้เย็นชื้นดี เหลือเกิน แต่ก็ต้องระวังงูกันหน่อย

เดินเข้าไปประมาณ 100 เมตร ผมเห็น สุภาพสตรีนั่งอยู่ที่เถียงเพียงลำพัง ผมแนะนำตัว และบอกที่มา จนได้ทราบชื่อ อัมพร สิงห์ขำพา เจ้าของสวนไผ่แห่งนี้

ผมมองไปรอบข้างเห็นไผ่อยู่หลายแปลง ดูจากคันดิน คงเป็นพื้นที่มากก่อน ที่อัมพร บอกว่าใช่ โดยแปลงของเธอที่อยู่ด้านหลัง เถียงเป็นแปลงแรก ตรงที่ติดกันซึ่งผมยืนอยู่ที่นี่ เป็นของพี่สะใภ้

ที่อัมพรนับเป็นคนแรกที่นำไผ่มาปลูก โดยเมื่อ 9 ปีก่อน ที่อัมพร และ สงวน ล้ำเลิศ แฟนของพี่อัมพร เข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ เมื่อถึงฤดูทำนาก็กลับบ้านมาทำ แต่เงิน

ขาดมือ ไม่เพียงพอใช้จ่ายในครอบครัว บวกลบ คุณหารแล้ว อยู่บ้านอาจจะดีกว่า แล้วบังเอิญ ว่าได้ไปเที่ยวบ้านเพื่อนที่ร้อยเอ็ดในช่วงวัน สงกรานต์ เห็นที่นั่นปลูกไผ่ เลยลองซื้อพันธุ์ มาปลูกที่บ้านบ้าง ใครจะคิดว่าผ่านมา 9 ปี แล้ว ตั้งแต่ไผ่ที่ปลูกกลายเป็นรายได้เลี้ยง ครอบครัว

เมื่อลองทำแล้วได้ผล ก็ขายพันธุ์ให้ ครอบครัวและเพื่อนในชุมชน จนตอนนี้มีอยู่ 8 ครอบครัวที่ปลูกไผ่

พันธุ์ที่นำมาปลูกนั้นเป็นไผ่ 3 ฤดู ด้วย พี่อัมพรเน้นจำนวน จึงเลือกพันธุ์นี้ หน่อไม่ใหญ่นัก 6-7 หน่อถึงจะได้ 1 กิโลกรัม ซึ่งผิดกับไผ่ กิมซุง ที่หน่อเดียวก็ได้ 1 กิโลกรัมแล้ว และ ถ้านับพื้นที่ของพี่อัมพร ก็มีอยู่ประมาณ 3 ไร่ นับรวมได้ 600 กอ พันธุ์ทั้งหมดนำมาจาก ร้อยเอ็ด โดยปลูกเพียง 6 เดือนก็ได้หน่อ

พี่สงวนกลับมาถึงพอดี ผมเลยได้เอ่ย ทักทาย คุณก็จะปะติดปะต่อเรื่องราวได้เร็ว เลยช่วยอธิบายเรื่องการปลูกหน่อไม้ ช่วงต้น ฤดูฝน ไผ่จะโตดี ไม่หยุดชะงัก ตอนที่พี่สงวน

(จากซ้าย) สมพิศ สิงห์ชาพา และ อัมพร สิงห์ชาพา

ปลูก ก็ใช้น้ำจากคลองไล่ไถ่มาช่วย ผสมด้วย
ขี้วัว ขี้ควาย และปุ๋ยเคมีปรับสภาพ ไร่ใหม่
จะให้หน่อมาก เป็นช่วงที่เก็บผลผลิตได้ดี แต่
เมื่อผ่านไประยะหนึ่ง สังเกตว่าลำเริ่มคล้ำ
หรือออกน้ำตาล ให้ฟันทิ้ง แล้วเลี้ยงหน่อใหม่
ให้ขึ้นลำต่อไป ผมสังเกตว่าไผ่กอหนึ่ง พี่สงวน
ทิ้งไว้ 3-4 ลำเท่านั้น และต้องเว้นระยะ เพื่อ
ไม่ให้แย่งอาหารกัน

“ฤดูฝนหน่อไม้ออกเยอะ ช่วงนี้ลดปุ๋ยไป
ปล่อยธรรมชาติ เดือนตุลาคมก็มาแต่งกิ่ง
เอาลำแก่ออก หลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ค่อยมา
ใส่ปุ๋ยอีกครั้ง แล้วก็อัดน้ำ เพื่อไปรอเก็บหน่อ
เดือนกุมภาพันธ์ ยาวไปจนถึงเดือนพฤษภาคม
ช่วงนี้จะได้กิโลกรัมละ 35-40 บาท” พี่สงวน
อธิบาย

พี่อัมพรเสริมว่า ในฤดูฝน หน่อไม้
กิโลกรัมละแค่ 10 บาทเท่านั้น ช่วงนี้เลยอาศัย
ขายพันธุ์ 3 ต้น 100 บาท

ผมถามเรื่องวิธีการดูแล ไร่รู้ได้อย่างไรว่าจะ
เก็บหน่อไหนไว้ พี่สงวนบอกว่า ที่ทำมา
ทั้งหมด เกิดจากการสังเกต เป็นประสบการณ์

โดยเลือกเอาหน่อที่ไกลจากลำเดิม

“ตอนนี้ผมมาสังเกต จริงๆ แปลงที่ผม
ทำไว้ อยากรจะโละแล้ว เหมือนตอนปลูก ผม
ปลูกใกล้กันเกินไป ตอนนี้อันตรายไป
ชนกัน แต่แฟนว่านี่ขี้อวก่อน เพราะลูกจะ
เข้ามหาวิทยาลัย” พี่สงวนเล่า

ช่วงเข้ามิดจะเป็นเวลาเก็บหน่อ น้ำหนักดี
กินอร่อย เมื่อเก็บแล้วต้องล้างทำความสะอาด
แพ็กใส่ถุง ถุงละหนึ่งกิโลกรัม แยกขนาดใหญ่
กลาง เล็ก โดยไม่มีเก็บค้างคืน

“ถ้าออกเยอะมากๆ 100 กิโลกรัม เริ่มเก็บ
ตีสาม แปดโมงเช้าเสร็จ” พี่อัมพรกล่าว

พอดีตอนนั้นพี่สะใภ้ของพี่อัมพร เจ้าของ
แปลงไร่ข้างๆ ตามมาสมทบ พี่อัมพรจึง
แนะนำให้ผมรู้จักกับพี่ สมพิศ สิงห์ชาพา
เราเดินดูกอไผ่กัน ผมนึกชื่นชมกับอากาศ
เย็นๆ ของสวนไผ่ แต่ทั้งสามพูดออกมาเป็น
เสียงเดียวกันว่า ยุบเยอะ

ผมมองทั้งสาม แล้วก็ไม่ต้องถามเลยว่า
ระหว่างชีวิตที่บ้านกับที่กรุงเทพฯ ที่ไหน
ดีกว่ากัน...

กินอิ่มนอนอุ่น

Homestay

บ้านกุดตุ๊ก หมู่ที่ 3 และ 4 ไร่แขกบ่อ
เกือบเลยให้ผมพักที่นี่ ผมนอนโฮมสเตย์
บ่อครึ่ง จุดที่ชอบคือไม่เหงา ได้พูดคุย
แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าบ้าน เป็น
ส่วนหนึ่งที่ทำให้ผมรู้จักพื้นที่นั้นมากขึ้นด้วย
ดีกว่าไปพักโรงแรมเป็นไหนๆ...

โอบสแต่ย์พ่อพุทธทรง

วาสนา-พุทธทรง ศุภกิจเจริญรัตน์

หลายวันที่ตำบลดินดำ ผมมาพักอยู่กับ พุดมทรง และ วาสนา สุกกิจเจริญรัตน์ ใน เขตบ้านกุดดุก หมู่ที่ 3 บ้านหลังนี้บริเวณ กว้างขวางดี ก้าวเข้ามาแล้วสะดุดตากับต้น มะม่วงต้นใหญ่หน้าบ้าน เป็นพันธุ์น้ำดอกไม้ ที่เด่นเพราะเจ้าบ้านนำขวดพลาสติกใสมาผ่า แล้วครอบมะม่วงไว้ กันแมลงและบ่มสุกไป ในตัว เป็นส่วนผสมระหว่างธรรมชาติและ ฝีมือคน ที่ออกมาสวยงามดี

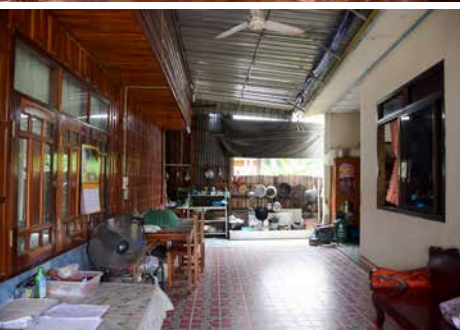
ผมได้พักห้องด้านนอกที่ติดกับรั้วบ้าน ห้องนี้มีเครื่องปรับอากาศ แต่ถ้ามักกันเยอะ ในบ้านมีพื้นที่กว้างขวาง เครื่องนอนพร้อม สามารถพักได้ไม่มีปัญหา มีห้องน้ำห้องท่า 2 ห้อง รองรับแขกที่มาพักได้สบาย

พุดมทรงและแม่วาสนาเป็นกันเองดี

โดยพุดมทรงเคยเป็นสมาชิก อบต. ตอนนี ก็ยังช่วยเหลืองานในหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการ กลุ่มองค์กรหลายกลุ่ม ขณะที่แม่วาสนาก็เป็น อสม. บ้านนี้จึงมีผู้คนเดินเข้าเดินออกมากหน้า หลายตา เรียกว่ามาอยู่ไม่มีเหงา

อาหารการกินในบ้านหลังนี้พร้อมสรรพ มีทั้งอาหารกลาง อาหารอีสาน แล้วแต่ว่า อยากรับประทานอะไร แต่ที่แม่วาสนาทำเลี้ยง แขกประจำ คือเมนูปลา ทั้งนี้ ทอด ต้ม เพราะ บ้านกุดดุกมีแหล่งน้ำ แล้วยังมีต้มไก่ ผัดผัก น้ำพริก ผักสด อิ่มแล้วยังมีขนมหวานตบท้าย จะกินอ่อมแล้วอาบน้ำ หรืออาบน้ำก่อนแล้ว กินอ่อม ตามสะดวกเลย เจ้าบ้านค่อนข้าง ตามใจ ขาดเหลืออะไรบอกพุดมทรงได้ ที่นี่บริการแบบจัดเต็ม...

โฮมสเตย์แม่ประชุมพร

ประชุมพร เหลืองคำ

บ้านพักอีกหลังที่ผมไปเยือนอยู่ในหมู่ที่ 4 เป็นบ้านของ **ประชุมพร เหลืองคำ** ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านของแม่ประชุมพรมีสองหลัง อยู่ในรั้วเดียวกัน โดยเปิดเป็นโฮมสเตย์ทั้งสองหลัง

บ้านหลังเดิมนั้นเป็นบ้านที่แม่ประชุมพรเกิดและเติบโต ถ้าแขกมากันน้อย แม่ประชุมพรจะให้เข้าพักหลังใหม่ โดยหลังนี้ลูกสาวของแม่ประชุมพรมาสร้างไว้ มีห้องปรับอากาศหนึ่งห้อง และห้องโถงที่ปูกระเบื้องอย่างดี มีที่นอนเล็กพร้อมให้ปูนอนอย่างสบาย ส่วนห้องน้ำเดินผ่านครัวไป มีอยู่ถึง 3 ห้องเพียงพอต่อการใช้นั่นเอง

อาหารการกินที่นี่ เข้ามามีกาแฟ โอวัลติน ดั่งไว้ให้ชงตามอรรถยาศัย ส่วนอาหารเข้าแม่ประชุมพรนิยมทำต้มยำ ต้มจืด ลาบ

ทอดปลา น้ำพริก หรือถ้าแขกอยากรับประทานอาหารอะไร ก็สามารถบอกไว้ตั้งแต่ตอนเย็น เพื่อจะได้เตรียมจัดหาและทำให้

จุดเด่นของที่นี่คือเน้นความเรียบง่ายและเป็นกันเอง ไม่ว่าแขกจะเป็นคนภาคใด แม่ประชุมพรว่าจะพยายามทำให้เขารู้สึกเหมือนอยู่บ้าน ตกเย็นนั่งเล่นพูดคุยกันหลายครั้งเจอคนต่างถิ่น ก็ทำให้ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน ดึกค่ำเข้านอน เข้าม่ากินข้าวด้วยกัน และเมื่อกลับบ้านกันไป คิดถึงก็โทรหาแจ้งข่าวกัน ยุคนี้การสื่อสารนั้นง่ายตายเพียงปลายนิ้ว

ผมมานั่งอยู่สักพักก็รู้สึกอึดอัดใจไมตรีของแม่ประชุมพร ไม่ต่างจากบ้านที่ผมพักจนทำให้ผมเชื่อว่า บ้านพักหลังอื่นๆ ก็อบอุ่นไม่ต่างกัน...

อาหารการกิน

What do we eat

มาอยู่เป็นคนตำบลดินดำหลายวัน นอกจากเรื่องราวที่ได้แลกเปลี่ยนแล้ว เรื่องอาหารการกินนั้น ผมก็ชอบกินแบบคนที่นี่ ความเข้าใจที่ว่ามาอีสาน ต้องกินอาหารอีสาน ทุกมื้อ นั่นก็เกินจริงไปหน่อย เพราะคนที่นี่ส่วนหนึ่งก็เคยไปผจญภัยมา จึงได้รับอิทธิพลเรื่องอาหารการกินจากที่อื่นๆ มาบ้าง เรียกว่าค่อนข้างหลากหลายทีเดียว ผมยืนยันว่าถ้าใครไม่ถนัด ที่นี้ก็หาข้าวผัดกะเพรากินได้ หรือที่โฮมสเตย์ เขาก็ทำอาหารได้แทบทุกอย่าง...

กินแบบคนตีนดำ

ผมสัมผัสได้ว่า คนที่กินข้าวเหนียวเป็นหลัก แต่ที่บ้านโฮมสเตย์ผมหุงข้าวเจ้าให้กินทุกมื้อด้วยกลัวว่าผมจะไม่ชอบข้าวเหนียว ช่วงที่ผมอยู่พวกเขาจึงกินข้าวเจ้าไปด้วยกันกับผม

ความที่อยู่ติดทางเขื่อนอุบลรัตน์ ผมจึงได้กินปลาแทบทุกมื้อ แล้วหลายบ้านยังทำปลาต้ม มีทั้งแบบตัว และแบบทรงเครื่อง โดยแบบหลังนี้ นำปลามาเลาะเอาแต่เนื้อ สับหยาบ คลุกกระเทียม น้ำตาล เกลือ ข้าวเหนียว (แบบหุงแล้ว นำไปแช่น้ำก่อน) เติมนมขูดเล็กน้อย คนที่กินดิบ หรือจะนำไปปั้นแล้วทอดสุกก็ได้

ส่วนอาหารตามฤดูกาล เช่น ไข่มดแดง เขียด แอ้ คนที่นี่กิน แต่ตอนผมไปไม่เจออย่างเมนูไข่มดแดง ผมนิยมชมชอบอยู่แล้ว ทางอีสานจะหายากกว่าทางภาคเหนือ ด้วยที่นี้ส่วนใหญ่เป็นป่าโปร่ง ผิดกับภาคเหนือที่ป่ามีความหนาแน่น หาไข่มดแดงได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยกว่า

อีกเมนูที่คนคุ้นชินอย่างส้มตำ ผมก็ได้กินอยู่ ถ้ามาอีสานแล้วไม่ได้กิน เรียกว่ามาไม่ถึง ความแตกต่างของส้มตำที่นี่กับส้มตำในเมือง วัดกันที่น้ำปลาร้า ในเมืองสุโขทัยได้รสชาติและกลิ่นต่างกัน แต่ในงานยังไม่มีตัวมา หรือว่าเกรงใจผมก็ไม่รู้

แล้วก็พวกต้มไก่ อันนี้ได้กินบ่อย ที่บ้านพักโฮมสเตย์ทำให้กิน รสเปรี้ยวอ่อนๆ ด้วยส้มมะขาม พริกเล็กน้อย เผ็ดน้อยเผ็ดมากนี้ผมว่าไม่ได้ดูกันที่ภูมิภาค แต่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ส่วนพืชผักที่นิยมบูรณดี มีทุกอย่างให้กิน

อยู่ที่นี้กินดีอยู่ดี ผมชอบอาหารหลากหลาย อยู่แล้ว มีให้ลองก็จะลอง ถือว่าได้เรียนรู้ไปด้วยในตัว แต่ก็น่าเสียดาย ถ้าไปตรงช่วงคงได้กินมะม่วงขวดหน้าบ้านโฮมสเตย์เป็นแน่...

เที่ยวชมยามเย็น

Sightseeing

ภายในตำบลดินดำ ผมว่าเขื่อนอุบลรัตน์
เป็นที่หย่อนใจชั้นเลิศ วิถีลมเย็น สามารถ
หาหนังสือไปนั่งอ่าน ดูพระอาทิตย์ตกไป
พร้อมกับเรือเช่าฝั่ง ผมจึงขอให้ผู้ใหญ่บ้าน
พาไป ส่วนที่สุดท้าย นุบอกว่าจะพาผมไป
กราบสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำอำเภอ
ภูเวียง...

เขื่อนอุบลรัตน์

ทพ. ศรีทรงเมือง

ยามเย็นที่ตำบลดินดำ หนุ ศรีทรงเมือง
ผู้ใหญ่บ้านกุดตุ๊ก หมู่ที่ 3 พาผมซ้อนรถ
มอเตอร์ไซค์ไปที่เขื่อนอุบลรัตน์ โดยบริเวณนี้
เป็นส่วนทางของเขื่อน ระยะทางห่างไป
ไม่ไกลนัก ทันทีที่รถเครื่องเคลื่อนตัวไปใกล้
ดวงอาทิตย์คล้อยลงต่ำ ทอประกายบนผิวน้ำ
ระยับ ตัดกับทุ่งหญ้าสีเขียว

ผมนึกถึงคำพูดของอดีตกำนันยุ่น ที่
กล่าวถึงเขื่อนอุบลรัตน์ ที่นี่เป็นแหล่งน้ำ
ธรรมชาติที่คนตำบลดินดำได้ใช้ประโยชน์
หลายคนที่ผมคุยด้วยก็อาศัยทอดแหหาปลา
ได้ปลากลับบ้านกิน หรือไปขายให้บ้านที่

แปรรูปปลาล้ม เมื่อรถมอเตอร์ไซค์จอดนิ่ง
สนิท ผมเดินไปตามคันนา ผู้ใหญ่ทูลว่า ที่ดิน
แถบนี้ส่วนใหญ่เป็นของการไฟฟ้า แต่ทำนา
ไม่ค่อยได้ เพราะเสี่ยงน้ำท่วม

ผมมองออกไปยังจุดที่เส้นขอบฟ้าตัดกับ
ขอบน้ำ เห็นเรือประมงชาวบ้านอยู่หลายลำ
เห็นดวงอาทิตย์แดงก่ำค่อยๆ ร่วงหล่น เรือ
เหล่านั้นกำลังจะกลับเข้าฝั่ง ผมรอเวลา ในใจ
ขณะนั้นคิดไปว่า ถ้าที่นี่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
จะเป็นอย่างไร ผมว่าผลลัพธ์นั้นคงเสีย
มากกว่าได้ ให้เป็นอย่างทุกวันนี้ดีแล้ว ถ้าผม
อยู่ที่นี้ คงแวะมาเที่ยวเล่นทุกวัน...

ศาลเจ้าจอมนรินทร์

ผมเดินทางออกจากตำบลดินดำ มุ่งหน้าไปยังเขตอำเภอเวียงเก่า เพื่อมาสักการะศาลเจ้าจอมนรินทร์ ที่ชาวภูเวียงให้ความเคารพนับถือ ที่มีตำนานเล่าว่า ช่วงสงครามระหว่างไทยและลาว ในศึกของเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ และพระยานรินทร์ ผู้เป็นแม่ทัพเอกของฝั่งลาว พระยานรินทร์มีฝีมือในการรบเป็นอย่างมาก เมื่อทัพลาวแตก ฝ่ายไทยได้ให้ข้อเสนอกับพระยานรินทร์ว่าจะดูแลและให้ตำแหน่งแม่ทัพตามเดิม ขอเพียงหันเข้ามาอยู่ฝ่ายไทย แต่พระยานรินทร์ไม่ยอมรับ จึงทำให้แม่ทัพฝั่งไทยโกรธ และสั่งประหาร เป็นเรื่องราวความประทับใจที่เลือกยอมตายดีกว่ายอมแพ้ จึงเป็นที่มาให้สร้างศาลเจ้าจอมนรินทร์ขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกถึงความกล้าหาญ

จริงๆ มีตำนานฉบับเต็มกว่านี้ แต่ผมอ่าน

ดูแล้ว รู้สึกห่างตัวมากเกินไป เลยขอเล่าเป็นเกร็ดที่มาที่ไปเล็กน้อยพอ เมื่อมีที่มาแบบนั้น ผู้คนจึงนิยมมาบนบานศาลกล่าว โดยเฉพาะคนที่อยากเข้ารับราชการ เป็นทหาร หรือตำรวจ ตอนที่ผมมาไม่มีใคร แต่สักพักก็เริ่มมีรถเข้ามา ดูจากรูปปั้นเด็กใส่ชุดทหาร ไม้และม้าลาย ซึ่งวางเรียงรายจนหาที่วางไม่ได้ ก็เพียงพอที่จะบอกได้ว่า ผู้คนเคารพนับถือที่นี่มากขนาดไหน

ส่วนตัวผมขอแค่ให้เดินทางปลอดภัยมากกว่านี้ผมคิดไม่ออกแล้ว ชีวิตน่าจะห่างไกลกับงานราชการ หรือกระทั่งเป็นเจ้าของคน คิดเสียว่าแค่เดินเหินได้ ไปมาแคล้วคลาดก็น่าจะเพียงพอ จริงๆ มีอีกอย่าง คืออยากถูกรางวัลที่ 1 แต่ไม่เคยซื้อหวย คิดแล้วก็น่าตบกะโหลกตัวเองที่คิดไม่สอดคล้องกับการกระทำเสียจริง...

บทส่งท้าย

The end

A blurred outdoor scene with lush green trees in the background. In the mid-ground, there is a blue barrel and a white pipe lying on the ground. The foreground shows a concrete path. A semi-transparent text box is overlaid on the right side of the image.

ผมเดินทางย้อนกลับไปทางอำเภอเวียง
จุดหมายปลายทางอยู่ที่สนามบินขอนแก่น
เวลาสามวันผ่านไปรวดเร็วจนผมรู้สึกว่าย่าง
ขาดตกบกพร่องในบางเรื่อง แต่เมื่อทบทวน
ในสมุดบันทึก ก็ดูจะบรรเทาความวิตกกังวล
ในสำนักลงได้

หนูและแป่วเป็นคนไปส่งผม ส่วนก๊อบนั้นเดินกันไปหารรยาและลูกที่นครพนม ผมแซวลับหลังว่า พ่อบ้านไม่กล้าออกนอกถิ่นนอกทาง ต้องรีบไปรับภรรยา แต่ก็แอบเหนียวแทน เพราะขับรถค่อนข้างไกล หนูก็ก๊อบน่าจะชินแล้ว พอพูดกันถึงเรื่องนี้ หนูว่าตัวเขาเองก็กำลังจะแต่งงานในไม่ช้า ผมรีบแสดงความยินดีล้วงหน้า และแอบดีใจเล็กน้อยที่หนูไม่ถามกลับว่าผมจะแต่งงานหรือยัง ถ้าถามมาผมคงต้องชักแม่น้ำที่มีอยู่ในประเทศไทยมาโยงใยอ้อมไปเรื่อย

สบโอกาสเลยถามถึงประเพณีของคนทางนี้ หนูวางแผนจัดเลี้ยงง่ายที่บ้าน เลี้ยงพระตอนเช้า ผูกข้อมือ แล้วก็กินอาหารกลางวันร่วมกัน ค่าใช้จ่ายไม่สูง ฉับพลันผมคิดไปถึงประดาเพื่อนสุภาพสตรีทั้งหลายตอนที่

พวกเธอคุยกันในกลุ่มไลน์ ถึงราคาต่างววดของสินสอดทองหมั้นแล้วพากันหัวเราะคิกคัก พวกผู้ชายอย่างผมได้แต่นั่งเงิบไม่แสดงตัว แต่ก็กดอ่าน เพื่อเก็บเป็นข้อมูล ผมบอกหนูไปว่าที่ต้องกลับกรุงเทพฯ รอบนี้ ก็เพราะจะไปงานแต่งงานเพื่อนเหมือนกัน ชั้นเลขสามแล้วเพิ่งจะบรรจู้หีบห่อส่งออกคนแรก แต่ในห้วงขณะนั้น ผมรู้สึกยินดีกับเขาจากใจจริง ครอบครัวยังเป็นสิ่งดี ยิ่งในช่วงวัยแบบนี้

คุยกันลัฟเพற்ระจนวนระยะทางเกือบ 80 กิโลเมตรดูใกล้ไปเลย ผมลาทั้งสอง และเดินเข้าไปในสนามบิน ไม่นานนักฝนตกลงมาอย่างหนัก ได้แต่ไลน์ถามว่าทั้งสองเดินทางกลับภูเวียงอย่างปลอดภัยหรือไม่ และถ้ามีโอกาส คงได้พบกันใหม่อีกครั้ง...

